

SKRIFTER UTGIVNA AV FÖRENINGEN
DET GAMLA LUND
11. 1929.

LUNDS AKADEMI
PÅ 1820-TALET

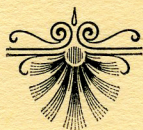
PERSONSKILDNINGAR I BREVFORM

AV

PETER WIESELGREN

MED INLEDNING OCH ANMÄRKNINGAR UTGIVNA AV

ERNST NEWMAN

LUND 1929
A.-B. SKÅNSKA CENTRALTRYCKERIET

PETER WIESELGREN.
Pennteckning av J. C. Berger 1847.
(Orig. i Lunds univ.-bibl.).

INLEDNING.

Originalen till de personskildringar från Lunds akademiska värld på 1820-talet, som i denna volym befordras till trycket, befinner sig i förste bibliotekariens, fil. d:r O. Wieselgrens ägo. Då dennes fader, framlidne generaldirektören Sigfrid Wieselgren, år 1900 skrev sin bekanta biografi över Peter Wieselgren, gjorde han några smärre utdrag ur dokumentet¹ men ansåg sig av diskretionsskäl förhindrad att publicera detta i sin helhet. Sedan dess har en myckenhet av biografiskt källmaterial till dåtidens inre historia — delvis av rätt så pikant natur — blivit bekantgjort. För den lundensiska akademiens vidkommande må det här vara nog med att erinra om Ewert Wrangel, *Gamla studentminnen från Lund* (1918), Lauritz Weibull, *Ärkebiskop Henrik Reuterdahls memoarer* (1920) och H. Schönbeck, *Prelater* (1927). I jämförelse med dessa arbeten, särskilt det sistnämnda med dess avskräckande provkarta på halvsanningar och insinuanta tvetydigheter, verkar det Wieselgrenska manuskriptet mycket oskyldigt och förtroendeingivande. Någon av personliga hänsyn dikterad tvekan om lämpligheten av dess offentliggörande torde sålunda numera knappast vara av nöden.

Däremot skulle man måhända kunna ifrågasätta behovet av ännu en bok om personer och förhållanden, vilka redan blivit föremål för en sällsynt rik och mångsidig belysning. Utom de nämnda publikationerna ha vi ju sedan gammalt haft tillgång till Ach. Kahls hovsamt nyktra skildring av "Tegnér och hans samtida i Lund" (1851) och P. G. Ahnfelts gnistrande kvicka men grymt elaka "Studentminnen" (1857). Därtill kommer så en lång rad av vetenskap-

¹ Se biografien, s. 56 f. och 68—72, där förf. citerar mycket fritt och med utnyttjande även av andra källor.

ligt betonade litteratur- och personhistoriska arbeten. Under sådana omständigheter kan Wieselgren givetvis inte ha så värst mycket nytt att komma med. Det oaktat erbjuder hans framställning emellertid åtskilligt av intresse. Sitt säregna värde får den kanske framförallt därav, att den i så hög grad präglas av den omedelbara upplevelsens friskhet. Med avseende på tidpunkten för hågkomsternas avfattning står Wieselgren de skildrade personerna närmare än någon annan minnestecknare. Kahl och Ahnfelt gingo till verket först på äldre dagar. Detsamma gäller om Reuterdaahl och Schönbeck och om de av Wrangel presenterade memoarförfattarna. Wieselgren däremot präntar ner, vad han nyss erfarit eller ännu har för ögonen. Det är en yngling på 23—24 år, som för pennan. Därigenom får skildringen som helhet betraktad en viss ungdomlig charm över sig. Man ryckes med av den specifikt Wieselgrenska rytmen och rörligheten. Miljöförhållanden, stämningar och tidsomständigheter bli nyanserade på ett särskilt sätt, när de speglas i detta känsliga och på en nästan obändig energi ruvande temperament. I flera fall få de uppdragna personprofilerna en konkretion och ett liv, som gör att man tycker sig få ett bättre grepp om vederbörande än förr. Och det säger sig ju självt, att en sådan skildring samtidigt betyder ett värdefullt bidrag till Wieselgrens egen karakteristik.

Det Wieselgrenska manuskriptet för oss tillbaka till nyroman- tikens och det nyhumanistiska bildningsidealets tidsålder. Det märks redan på bildrikedomen, språket och stilen, som här och var tangerar gränsen till det pråliga och floskulösa. Det märks också på ansatserna till ett historiskt bedömande (jfr s. 7) och till en viss nationell yverborehet (jfr s. 5). Men framförallt märks det på det heta svärmeri för antiken, för Hellas och Rom, varmed Wieselgren och andra studenter i den frostiga Norden för hundra år sedan visste att förljuva sin tillvaro. När Wieselgren från observatorietornet låter sin blick fara ut över den lilla universitetsstaden kring Lundagård, så glömmer han lervällingen och "surdimman", olägenheter, som väl voro lika besvärande på 1820-talet som under de följande decennierna¹, och tycker sig skåda en av de lummiga lundarna i

¹ Jfr brev från Simon Brandell till L. W. Henschen d. 20/11 1842 och från N. J. Cervin-Steenhoff till C. W. Skarstedt d. 23/4 1852.

Athen med tempelvita hus framskimrande "mellan de gröna, darande bladen" (s. 5). Nu för tiden skulle det väl knappast falla en ung student in att hämta jämförelsematerial från det hållet.

Man studerade med andra ledstjärnor för ögonen då än nu. Enligt Wieselgrens mening borde akademierna vara "fornvärldar i sammandrag", där studenterna i ordets egentliga mening kunde få leva sig in i antikens historia, litteratur och filosofi, och där den genom lärda mödor förvärvade andliga hemortsrätten i Hellas och Latien, var främsta villkoret för professorskompetens (s. 7 f.). Det är väl därför inte bara en tillfällighet, att Wieselgren börjar sin resa genom Lunds akademiska värld vid minnesvårdarna över "Lundblad och Fremling, Romaren och Greken" (s. 9). Skall man finna nåd inför hans ögon, så bör man kunna skriva "en god latin". Det kunde i de dagarna t. o. m. professorerna i matematik och fysik (jfr s. 28 och 31). Under sådana omständigheter blir Wieselgrens förmodan, att färdigheten i latinet under tidsskedet mellan Rydelius och Lundblad (denna tidsbestämning finnes blott i första uppl. av "brevens"; jfr nedan) stått högre i Lund än i de romerska kolonierna på Ciceros tid (s. 7), kanske inte så orimlig. I varje fall finner man det alldeles i sin ordning, att Lundblad, den illustre professorn i det ädla romarespråket, skulle gråta av vällust, när han fick läsa en latinsk kria, som höjde sig över normalnivån (jfr s. 9 och 41). För Wieselgren själv är det en given sak, att han vid bedömandet av de akademiska lärarna skall göra kunskapen i latinet till en av de viktigaste värdeämäten. Det "nyhumanistiska", på ett grundligt studium av de klassiska språken baserade uppfostringsideal, som kort förut vunnit officiell sanktion genom 1820 års skolordning, har i honom en hänförd försvarare. Därom vittnar hela det nu ifrågakvarande manuskriptet. Att det råkat bli en lucka i texten på en punkt, där Wieselgren just är i färd med att gå närmare in på ämnet (se s. 34), betyder därför mindre.

I själva verket är det den på 1820-talet uppflammande striden mellan klassisk humanism och borgerlig realism, som driver Wieselgren att skriva. Vid riksdagen 1823 hade flera riksdagsmän klagat över att ungdomen vid akademierna icke kunde få den medborgerliga bildning, som tiden krävde. Mest uppmärksamhet väckte den av den politiska oppositionspressen, särskilt tidningen "Argus", högt

uppburne greve Carl Henrik Anckarsvärd, som ville överflytta de civila examina från universiteten till ämbetsverken och tillämpa den fria associationsrättens princip även inom undervisningsväsendet (jfr s. 3, noten, och anm. n:r 1). Detta "den slappa halvbildningens försök att få den klassiska bildningens sista fästen raserade" uppkallade Wieselgren till försvar för den akademi, vid vilken han under tre års tid åtnjutit undervisning.

Till en början var det hans avsikt att vädja till den stora allmänheten, och "för att ej utom akademien anses jävig och inom akademien såsom dess obudne försvarare" (s. 3, noten) ansåg han sig böra uppträda anonymt. Det är under pseudonymen "Thiodolf" han gör sina inlägg, och för att ytterligare maskera sig, ger han sig ut för att vara en tysk resenär, som står i korrespondens med en i Norge kringresande landsman. Genom allehanda reflexioner och utvecklingar från ämnet söker han också dölja det egentliga syftet med sina "brev".

Hela detta hemlighetsmakeri, som stod i god samklang med tidens böjelse för ordensväsen och mystik, visade sig emellertid vara onödigt. Det fogade sig nämligen så, att "breven" aldrig blevo publicerade. Enligt Wieselgrens egen uppgift (s. 3, noten) skrevos de under en sjöresa från Ystad till Stockholm, som han företog våren 1823, några veckor före den till den 20 juni förlagda akademiska högtidlighet, vid vilken han och 42 andra filosofie kandidater promoverades till magistrar¹. Meningen var, att han vid framkomsten till huvudstaden skulle offentliggöra det skrivna för att så "göra talangen känd och förtjänsten rättvisad vid den akademi, som blivit honom bekant". Sedan han på nära håll lärt känna de mera sansade reformvännernas strävanden och funnit, att den radikala kritiken av undervisningsväsendet icke gjort något starkare intryck vare sig bland allmänheten eller inom de ansvariga kretsarna, så ändrade han sig emellertid och beslöt sig för att låta den fingerade korrespondensen stanna inom en trängre krets. Diskretionsskäl, som vid närmare eftertanke inställde sig, ha tydligen styrkt honom i detta ändringsbeslut. Det dröjde inte länge, förrän han kom att be-

¹ Jfr *Sigfrid Wieselgren*, Peter Wieselgren, s. 78, och *A. J. Bruzelius*, *Filosofie doktorer 1823 promoverade i Lund, Sthm 1874*.

trakta "breven" som "ett av sina fullkomligaste förtroenden", och så blev det i själva verket blott tolv personer förunnat att läsa dem (se s. 4, noten). En av dessa, friherre Jakob Adlerbeth, känd som Götiska förbundets ständige sekreterare, passade på att för egen räkning göra ett utdrag ur dem, som av mig återfunnits i Uppsala universitetsbibliotek¹. Detta utdrag, som blott består av tvenne helark i folioformat, ger oss i alla fall en föreställning om arten av den personkaraktistik, som "breven" i sin ursprungliga gestalt bjudit på. Då det här gällde att inför allmänheten rehabilitera den lundensiska akademien och dess lärare, har Wieselgren tydligen varit angelägen om att tillämpa grundsatsen "nil nisi bene" (jfr s. 4, noten).

När han sedan avstod från den tilltänkta tryckningen av "breven", tog han sig före att omarbete dessa "i en självständigare anda, som ej frågar blott: vad är skönt utan tillika: vad är sant" (s. 3, noten). Det är i denna omarbetade form, av Wieselgren kallad för "andra upplagan"², som "breven" nu framläggas för offentligheten. Då denna upplaga ej var avsedd för allmänheten, har Wieselgren här ej inskränkt sig till en ren skönmålning utan bemödat sig om en mot verkligheten svarande fördelning av dagrar och skuggor. Han vill — såsom bokens motto anger — skriva "sine studio et ira" (hos Tacitus egentl.: "sine ira et studio" = utan vrede och förkärlek), d. v. s. opartiskt. Att detta bemödande icke alltid leder fram till den fulla objektiviteten, kan knappast läggas den unge och något brådmogne skribenten till last. Med studentikos självsäkerhet dömer han "käckt om vad som helst"³, men någon syrlighet eller skadeglädje finns det icke i kritiken. Man tror honom gärna, då han försäkrar, att han hellre förstorat förtjänsterna än felen (s. 23 f.). Det finns gott om exempel, som bekräfta detta. I ett 1837 skrivet privatbrev⁴ beklagar Wieselgren sig över den 1830 avlidne teol. professorn Anders

¹ Se anm. 3; utan kännedom om den ursprunglige ägaren men med uttalad förmodan att Wieselgren skulle vara författaren har *Ewert Wrangel* i "Gamla studentminnen", s. 31 f., citerat det ifrågavarande "utdraget".

² Färdig först i december 1824 och då visad blott för kanslirådet Nils Magnus af Tannström; se s. 4, noten.

³ Jfr omdömet om Jac. Faxé, s. 41.

⁴ Till P. L. Sellergren; se odaterat koncept från 1837 i Wieselgrenska brevsamlingens 4:e bd.

Hylanders svaghet för spirituösa drycker: "Huru förföll ej den arme Hylander under den svagare ålderdomen genom det behållna vardagsbruket", heter det. Då Wieselgren redan 1824 måste ha sett åtskilliga prov på följderna av denna Hylanders svaghet, förstår man, att det ligger mycken finkänslighet i hans på s. 18 återgivna teckning av en åldring, som kan tänkas ha stått modell, när Schartau en gång i tiden slungade ut sitt anatema över "dryckenskapsandligheten". En liknande finkänslighet röjer han i sitt omdöme om Agardh, som på rikt utrustade kraftkarlars vis "plockar alla slags rosor gärna" (s. 31). Starkast gör den sig dock gällande i den hänförda lovsången över Tegnér med dess mjuka, blida optativer: "Honom bör blott det goda nalkas. Må blott rena vindar nalkas den atmosfär, där han, den upphöjde, sitter" o. s. v. (s. 29). Det är här inte bara fråga om en reflex av Tegnér's enorma tjuvningskraft och Wieselgrens romantiska snilledyrkan, utan även om en finkänslighet, som icke vill låta den i det dagliga umgänget grovkornige erotikern schavottera utan med intuitiv förståelse för den oanfrätta kärnan i titanens innersta gör denne till helgon. Detta är så mycket märkligare, som Wieselgren ju var en yngling med Sellergrens och Schartaus pietistiskt stränga moralism i blodet.

Att Wieselgren sökt vara objektiv i sin framställning framgår även därav, att han i andra upplagan gjort åtskilliga ändringar med hänsyn till underrättelser, som inhämtats efter första upplagans tillkomst. I denna skrev han t. ex. om professor J. A. Engeström, att denne "troligen" ej saknade anseende bland kemisterna. Sedan han genom hänvändelse till själve Berzelius fått denna uppfattning korrigerad (se anm. 37), ändrade han i andra upplagan sitt omdöme därhän, att Engeström var en man "utan synnerligt anseende bland kemisterna" (s. 31). I detta sammanhang kunde man också draga fram det för båda parterna hedrande omdöme om Reuterdahl, som finnes återgivet på s. 37.

Vad tidpunkten för andra upplagans tillkomst beträffar, så bör det anmärkas att vissa partier i densamma synas härröra från ett sannolikt redan före uppresan till Stockholm påbörjat utkast, vilket legat till grund även för första upplagan. I denna, som fått sin definitiva form först under loppet av hösten 1823, ha vissa då redan antikverade personella uppgifter rättats. På grund av förbiseende ha

dessas uppgifter emellertid kommit att kvarstå i den av Wieselgren själv "dec. 1824" daterade andra upplagan¹ Manuskriptet till denna, 55 blad i pappband med kvartformat, är icke alldeles fritt från defekter. Genom slarv vid inbindningen har ordningsföljden mellan bladen på flera ställen blivit omkastad, och vad värre är, i ett par fall ha hela blad kommit bort, så att texten ej kunnat rekonstrueras. En lucka, som ej kan fyllas, finns det också vid ett blad i slutet av boken, vars mittparti är bortskuret. Däremot ha mindre, vid bokens kantskärning uppkomna skador icke vållat några större svårigheter vid textens tolkning.

Sin framställning har Wieselgren fördelat på sex "brev". Det första, som börjar med en vidlyftig inledning, i vilken det sydsvenska universitetets historiska mission beröres, mynnar ut i några minnesord över nyligen bortgångna märkesmän vid akademien. I det andra brevet (s. 12—20) övergår han till de levande och börjar, som sig bör, med professorerna — "första ledet kring Apollo på Parnassus Carolinus". Först komma prokanslern och teologerna, sedan jurister och medicinare (tredje brevet, s. 21—25), sist professorerna inom filosofiska fakulteten (fjärde och femte breven, s. 26—35). I sjätte brevet (s. 36—44) kommer turen slutligen till adjunkter, docenter och studenter. På det hela taget följer han den akademiska rangordningen sådan denna avtecknat sig i föreläsningkatalogen för läsåret 1822—23². Bunden känner han sig dock icke. Särskilt i sjätte brevet går han ganska fritt fram. Där blir personskildringen också i de flesta fallen ytterligt summarisk med tröttande enformighet i attributen ("söt", "snäll", "god", "med bildning och talanger" o. s. v.). Anmärkningsvärda undantag utgöra blott B. J. Bergqvist, Elias Fries och P. G. Ahnfelt.

Av vida större intresse är skildringen av professorerna. I somliga fall lyckas förf. med några få belysande smådrag karakterisera sina gestalter så, att man tycker sig se dem framför sig. Tänk bara på medicine professorn Florman, den lille silverlockige gubben med gosseansiktet, ständigt pressad av den mångbetrodde läkarens tusende omsorger men ändå världsfrånvärd som en konfirmand i den

¹ Jfr vad på s. 42 och 44 säges om Sandberg och Thomée med anm 53 och 63.

² Se *Conspectus prælectionum a die 1 octobris MDCCCXXII ad idem tempus anni sequentis.*

gamla goda tiden, flitig kyrkobesökare, alltid för sin dövhet skull uppkrupen på predikstolstrappan med luren för örat. Eller tänk på den sträve kantianen och enstöringen Ahlman — liten till växten, med brun peruk på huvudet, tillknäppt och till ytterlighet tystlåten men ivrig lyssnare, alltid på spänn och alltid med halvöppen mun. Hur väl får icke Wieselgren fram den bjärta kontrasten mellan honom och den sällskaplige Hylander — mannen med den festliga minen, de kvicka infallen och de pigga, spelande ögonen, mannen, hos vilken herrnhutisk Kristuskärlek och profan erotik trasslats ihop till en outredbar härva av from nitälskan, upphöjd hinsideslängtan, lösmynt pratsjuka och oblygt självbelåten sensualism. Kostlig är också skildringen av den likt de båda andra teologie professorerna undersätsigt byggde domprosten Wählin — denna anskrämmeliga uppenbarelse av voluminös, andeförtyngande kroppslighet, som för alla presenterar sig som en ruin av sitt forna jag, om också med bevarad och icke så litet försonande beskedlighet och matfriskhet. Med tanke på denne lika indolente som massive tentator blir det begripligt, att det okunniga men tilltagsna lägre prästerskapet kunnat få för vana att skaffa sig akademiska meriter i utbyte mot "förning" i form av mer eller mindre fetthaltiga naturprodukter (se s. 19). Man förstår också, att Ahlman i sin strävan att göra slut på ofoget och rycka upp prästutbildningen på ett högre plan¹ hade att räkna med ett åtminstone passivt motstånd på allra närmaste håll.

Det finnes många andra intresseväckande "profeter" i det Wieselgrenska porträttgalleriet. Långskäggig och ful som Sokrates men from och ärevördig som en patriark i det gamla Israel är Holmbergsson — den lärde juristen, som, efter en andlig odysse i idealismens och magnetismens tecken, funnit "ljuset och friden i Jesu evangelium" och nu på gamla dagar läser sitt Novum och sina Patres på grekiska. Aktningsvärd men löjlig i sin jakt efter originalitet är Cederschiöld, Holmbergssons kollega inom den juridiska fakulteten, en i det akademiska disputationstryckets fack mycket produktiv men kuriös och smått skabrös paradoxmakare. En verklig "all round"-man i de lärdas värld är matematikern Kjellin — man-

¹ Se anm. 20 och *D. Fehrman*, Lunds teologiska fakultet på 1810- och 20-talen, i Skrifter tillägnade Pehr Gustaf Eklund, Lund 1911.

nen med de svarta lockarna och de klara ögonen, anspråkslös och osjälvständig men stolt tillika, inställd på att bli präst på landet för att få "predika den korsfäste Jesus" och — reda upp sina dåliga affärer, kunde man kanske tillägga.

Men hurudan ter sig då Wieselgrens egen bild i 1824 års "brev"? Ja, delvis ligger ju svaret i det redan anförda. Vi stå inför en yngling med ett intellekt och en vetgirighet, som röjer mer än vanlig rörlighet och spännvidd. Fördomsfri till sitt väsen och med en förmåga av inlevelse i andras tanke- och stämningsliv, som gränsar till det otroliga, är han lika full av förståelse för Tegnér som för Schartau. Naturligtvis ligger det en viss ytlighet och brist på kritisk klarsyn i detta. Den skarpa, till principerna nedträngande reflexionen var icke Wieselgrens sak. När Reuterdaahl i sina memoarer (s. 123) skriver, att Wieselgren längre fram i tiden lät "sig styra mera av hugskott än av klar besinning", så pekar han utan tvivel på en viss brist i Wieselgrens begåvning. Men denna brist ersattes — det kommer redan nu till synes — av en stark rättskänsla, en flammande hänförelse för höga ideal och en intuitiv klarsyn, när det gällde att finna ledtrådar in till det djupast och renast mänskliga hos enskilda individer eller hela folkgrupper.

Vid den tidpunkt, som nu är i fråga, befann sig Wieselgren mitt uppe i en ungdomlig jäsningsperiod. Med sitt kläna bröst och sin livliga fantasi verkade han på många som en nervös hektiker, begiven på allsköns "svärmeri"¹. Även vännerna bävade ibland. "Din flykt går alltid ut i det vida. Jag skulle hisna, om jag ej visste, att din vinge är Skaparens verk, övad av nåden", skriver C. F. Häggman 1825². Vad denne då närmast tänkte på, det var de en smula fantastiska planer på en missionärsverksamhet i främmande land, som Wieselgren i intimt samförstånd med Paul Ahnfelt gått och burit på i flera år. I dessa planer ingick också tanken på en från Stockholm bedriven inre mission, som skulle leda fram till en folkväckelse i pietistisk anda (se s. 42 f. och anm. 58). Det var inflytelserna från Joh. Wætterdaahl³, Sellergren och Schartau som

¹ Jfr *Sigfr. Wieselgren*, Peter Wieselgren, s. 75, och *P. G. Ahnfelt*, Studentminnen, I, s. 167.

² D. 22/4, se Wieselgrenska brevsamlingen.

³ Se mitt arbete "Nordskånska väckelserörelser", I, s. 74 ff. och 85, anm. 9.

(jfr s. 44). Men när erbjudanden, som syntes säkerställa en dylik framtid, kommo honom till del, vågade han icke antaga dem¹. Genom det inflytande, som han under en flerårig Stockholmsvistelse kommit att utöva inom kanslersämbetet och regeringen närstående kretsar, hade han nämligen skaffat sig en rad förbittrade avundsmän vid akademien i Lund. Det råder intet tvivel om att Wieselgren handlat i osjälviskt syfte. Av allt att döma har han gått mycket grundligt och samvetsgrant tillväga². Nere i Lund beskärnade man sig emellertid det oaktaat över obehöriga sidoinflytelser. Då det väl torde kunna förutsättas, att Wieselgrens "brev" om den sydsvenska akademien i hög grad bidragit att fästa uppmärksamheten på honom i de kretsar, där han kom att utöva sitt inflytande på de akademiska befordringsfrågorna — de visades ju bl. a. för universitetskanslern von Engeström och kanslerssekreterarna Håkansson och af Tannström — så ha dessa "brev", i vilka han bryter en lans för sin "Alma mater", blivit en av de indirekta orsakerna till att han själv aldrig lyckades vinna varaktigt fäste inom den akademiska världen.

* *

Avskrivningen av det delvis rätt svårsläsliga originalmanuskriptet har utförts av min hustru, som även varit mig behjälplig vid korrekturläsningen och uppgörandet av personregistret.

Lund i november 1929.

Ernst Newman.

¹ Se *Sigfr. Wieselgren. anf. arb.*, s. 95 ff och 122 ff.

² Se t. ex. hans utförliga promemoria om Kjellin bland brev från denne i Wieselgrenska brevsamlingens 2:a bd; jfr Wieselgrens anteckn. å brev från J. Adlerbeth i 1:a bandet.

OM ACADEMIEN I LUND
BREF TILL EN FÖRTROGEN

AF

P. WIESELGREN

Sine studio et ira.
Tacitus.

BREF TILL EN FÖRTROGEN,

FRÅN EN I SVERIGE RESANDE TYSK TILL EN DESS LANDSMAN,
SOM RESTE I NORRIGE.*

FÖRSTA BREFVET.

Förtrogne Vän!

Det har vaknat hos mig en ny idé, sedan jag satt foten på Svensk jord. Somne ej du, under det att jag utvecklar densamma. Den innebär en ny princip för vår resa.

Hvarföre resa vi? är en fråga jag nu ändteligen kommit att göra mig sjelf. Se så blir själen tankdigrare, ju lättare penning-

* Under denna titel skrefvos följande bref våren 1823. Det var ombord på en resa från Ystad till Stockholm. Förf. hade nyss lemnat Lunds Academie, och var i den ålder då man ej kan ogilla utan att harmas, ej älska utan att beundra. Minnet var kvar hos Carolina, och blott *en* förtrytsamhet dermed förenad. Det sista han läste i Lund, var några Adelsmäns och Bönders anfall mot Rikets Academier, i Argus.¹ Han såg häri den slappa halfbildningens försök, att få den classiska bildningens sista fästen raserade. Han skref derföre dessa bref på det gungande skeppet, för att vid sin ankomst genom deras publicerande göra talangen känd och förtjensten rättvisad vid den Academie, som blifvit honom bekant. För att ej utom Academien anses jäfvig, och inom Academien såsom dess obudne försvarare, dolde han, genom stilens och ämnenas omväxling, sin afsigt. Men då han framkommit till hufvudstaden, och märkte de rena afsigter, som lifvade de ädlaste af Reformatörerna, och det ringa anseende de egde, som blott lupo till storms, så tillegnade han desse bref, omskrifne i en sjelfständigare anda, som ej frågar blott: hvad är *skönt*, utan tillika: hvad är *sant*, åt det enskildta förtroendet, denna Christendomens *Flora*, med fingret på munnen, med Tystnadens rosor (*rosæ silentii*) kring sin panna, och med sin blomstergård i trogna, ädla hjertan.

Författaren har sökt att under skrivvandet bibehålla lifliga känslor, ömtåligt samvete, enthousiasm för det ädla och upphöjda samt ärlig frimodighet mot det som behöfver rättas. Han anser att endast det angår annor man i ett fritt land,

pungen blir. Är det för att se blåa berg, svajande skogar, gröna ängar och silfverblå bäckar? Men kärare för mitt hjerta och således skönare för mitt öga voro bergen och skogarne kring min fäderne-dal; voro ängarne, der jag plockade mina första blommor; voro bäckarne, der jag byggde mina första hus och sjöarne, vid vilkas strand jag bland svärdsiljorne tog mina första klingor. — Är det för att se välbyggda hus och afrita ruiner? Men dessa prägtiga hus, dessa herrliga stenmassor, som bilda städer, äro skönheter, som ha intet skönt för hjertat, litet för tanken och snart trötta ögat. Och ruinerne finne vi afritade i böcker, som ej kosta, hvad stundom en dagsresa. — Är det för att se en herrligare natur, en nästan lefvande konst och jordens yppersta ruiner: följom då Tegnér's Flyttfoglar "till skuggande palmer, till ljummande våg." — Men, invände jag, finnes det då intet, som förtjenar att med egna ögon ses och ses i original uti Gustaf Adolph den Stores land? Intet, som bör sökas i dag, emedan det ej torde finnas i morgon; intet af långt högre värde

hvad man sjelf uppenbarar för det allmänna: Sina anlag och kunskaper genom tal och skrift, sin caraktär så vidt den genom öppna handlingar ådagaläggas. Ty har jag rättighet att aftaga hvar och ens porträtt, som utan slöja framträder för allmänheten, så måtte jag äfven ha rätt att aftaga själens porträtt hos den, som visar sin själ i sina handlingar eller sina verk — utom hemmet. Ty hemmet är en helgedom, fast Penaternas dyrkan försvunnit. Sqvallret har der gjort tempelrån. Den som hör det och i sitt inre försvarar det, gömmer stulet gods.

Men så gerna Förf. sett på det *Sanna* då det varit *skönt*, så begärligt han annars vändt sig derifrån äfven i den andra upplagan (i den första var *nil nisi bene*)², så har han likväl ansett dessa bref för ett af sina fullkomligaste förtroenden, och endast 12 människor hade läsit den första uppräningen. Deras namn må ge begrepp om huru läsarne af närvarande bref, som behöfva än mera förtroende, skola väljas. De 12 äro: Sir Baronet *Henniker*. Öfverste i Engelsk tjenst, som deraf gjorde ett utdrag för sin Resebeskrifning; v. Biblioth. *J. H. Schröder*; Hr. Prof. *Liljegren*, som, mig ovetande uppläste dem för H. E. Gr. *L. v. Engeström*; H. E. Gr. *J. De la Gardie*, H. E. Gr. af *Skjöldebrand*, Doctor *Franzén*, Kgl. Secr. *Håkansson*, Professor *Brunius*, Baron *Adlerbeth*, som deraf gjort ett utdrag³, Docenten *Rodhe* och *Magr. Nicander*. Nya upplagan är läsen af Canzl. A. Tannström.

I medvetande af sina rena afsigter och samvetsgrannhet, liksom af sin rättighet att sjelfständigt dömma öfver allt som fritt visar sig för honom, får förf. tillstå, att han ej skulle frukta att se desse bref — vore det så i Allmänhetens händer. Får jag dömma om alla Historiens prydnader från alla åldrar och alla länder, måtte jag få dömma om dagens prydnader på en liten punkt af den Nordiska jorden. —

1824. Dec.

Thiodolf.

än dalar och berg, ruiner och slott? Finnas i världen endast alster af konsten och naturen? Finnes det inga af Gud? Lefver det ingen Ande på jorden? Och är det ej endast denne, uppenbarad i samtidens menniskor, som ger alt annat sitt värde? — Jag bejakade mina frågor och fortfor: Och vill du se denne Guds Ande, som sväfvar öfver jorden, och återspeglar sig i tusen olika snillen, hvart bör Du resa förr än till Norden? Du vet att Sveriges historia är skön, så väl den som vänder sig kring Gustaf I — Statsmännens — som den, hvars medelpunkt Gustaf II — Hjeltarnes — och den, hvars medelpunkt Carl Linnéus — Wettenskapsmännens — är; och man säger dock att det der går *framåt*. Broder! Vi resa då hädanefter att lära känna det slägte, som utgör närvarande tid och grundlägger den kommande; vi vilja se i tidens blomkrona och ej blott på bladen och hölsen¹, som omgifva densamma. Om ej stora män funnits i Norden, hvad wore detta land för oss mer än en lika befolkad del af Siberien är under samma latitud? Och det är ej som ett grafchor vi värdera det, ej blott till Stora Mäns ben vi valfärda; det är till ett af de ljusaste och skönaste choren i hela Europeiska culturens tempel. Åtminstone är det ej Europas parterre.

En Nation är som Janus hos Romarne. Han har tvänne anleten. Hufvudstaden är den närvarande tidens anlete. Universitetet är framtidens. Jag har derföre rest till Lund; far du till Christiania och öfver Drånheim till Upsala. Vi mötas sedan i Stockholm. Jag har i min nyss anförda öfvertygelse betraktat Carolinska Academien och jag är glad öfver min betraktelse. Vi meddela hvarandra våra iagttagelser, för att på kortare tid hinna att lära känna *den nu lefvande Norden*.

Från Köpenhamn skyndade jag hit. Denna Stad är en Lund. Från Observatorium ser man ett land så skönt, att man skulle tro sig stå som Moses på Nebos berg. Lunda-Gård, med sina mer och mindre högstammige trån, alla med kronornas nedersta rand berörande hvarandra och derigenom undanskymmande jorden, bildade under mina ögon liksom växande ättekullar, bortom hvilka det andra Tempel i Sverige reste sina colosala torn. Staden föreföll mig lik en af trädgårdarne i Athén. Ty de fleste kvarteren äro lundar, der tempelhvita hus skimra fram mellan de gröna, darrande bladen, och landets vise bo i desse hus, spatsera i desse lundar. Academiens

Botaniska trädgård, Europas blomsterverld i smått; Paradislyckan och Helgonbacken förtjuste ögat åt norra sidan. Rundtomkring staden är en kyrka i hvarje by och en lund öfver hvarje kyrka. Endast tornen skimra öfver träden, liksom Svanhalsen lyfter sig upp öfver den gröna vassen. Den tanken förtjuste mig, att anse dessa små, kringspridde kyrkor, för Svanor med oskuldshvit färg och englaskön sång, dröjande på jorden tills de vid dagarnes slut svinga, med sin sista, sin skönaste svansång, öfver skyarne att i förherrligad gestalt öppnas för fullkomligare slägter. — Dock der kom sten in i himlen: — orsaken var att der kommit sten in i phantasien. — Men taflan var ej färdig. Malmö och några vackra Herregårdar öka dess skönhet, — och i vester bildas dess ram af det silfverklara sundet, på hvars andra sida en skog af torn påminna mig om Danmarks hufvudstad.

Lunds Academie blef anlaggd som en fästning mot Danskarne af K. Carl XI:s klandrade förmyndare-Regering. Dåliga hushållare och olyckliga krigare ha många både Kungar och Regeringar varit. Få torde gjort mera för literaturen i Sverige än den förstnämnda. Och ett lands literatur, det är ett lands förnuft, liksom dess religion är dess hjerta. Det är godt att göra sin pupill eller den vän, som uppdragit oss att sköta hans angelägenheter och bereda hans väl, armstark, för att kunna försvara sig, rik för att kunna lefva väl eller öfverflödigt o. s. v., men angelägnast är väl, att göra allt som förädlar hans hjerta och uppklarar hans förstånd. Inför Efterverlden, som ofta ej mera har någon fördel af fordna rikedomar eller fordna seg-rar, blir också en Regent stor i den mån han beskyddat och lifvat en sann Religion och en sann forskningsanda. Det är blott då han hindras häri af yttre våld, som han griper till Svärdet; det är blott för att lätta sitt bemödande att förherrliga det bästa hos människan, att uppfostra Statens Själ, som han uppodlar dess skogar, samman-binder dess sjöar, grundlägger dess ekonomi och ger dess industri en ypperlig fart. Men Religion och Literatur äro ej detsamma som Presterskap och Academier. Själen är utbredd genom hela människan; och ännu vet ingen hvar *sedes animi*⁵ är. Så bör religion och literatur vara utbredd bland alla medborgarne, och de hos hvilka denna *National-Anda* tydligast uppenbarar sig, de äro hufvudet. De representeras genom landets Regering. Ett land är i samma mån

nära sin fullkomlighet, som alla desse Nationalandans representanter fullkomligt motsvara sin idé. Så synas de hatade Aristocraterne i sjuttonde seklet trott, nemligen de Store, som syntes i hela Europa, anlade Academier och Gymnasier, inrättade Antiquitets Collegium, utgafvo egna eller andras lärda verk, uppmuntrade snillet och konsten och sjelfve voro de frommaste och mest bildade i landet. De voro få och omgifne utaf trångbröstade, högdragne hatare af kungarnes magt och folkets frihet, omgifne af rike frossare och hatvärde förtryckare; och äfven desse få upphöjde karaktärer ha sina fel och böra dömmas i sitt eget tidevarf för att finnas älskvärde i detta. Men hvilken herrlig idé, att göra Skåningen till Svensk, derigenom att han i bildning höjdes upp till sina nya och öfver sina förra landsmän, att lägga en fästnings-garnizon af Professorer vid rikets gräns! Den gamla Classiska literaturen uppblomstrade här snart, och det har kanske altjemt talats och skrifvits ett renare Romerskt språk vid Lunds Academie, än uti de fleste Romerske colonier och provinser i Ciceros dagar. Men något annat än en Romersk colonie blef Lund ej heller, ända tills nuvarande Canzlärn, H. E. Statsministern, Gref L. v. Engeström mottog styrelsen öfver densamma. Han har förvandlat den till ett *Universitet*, ett Lärdomssäte, der *alla* vetenskaper studeras, der den nya tiden står vid sidan af den gamla, som våren jemte hösten i Diktens land. Jag vill, för att bevisa min talan, blott anföra hvad Naturalhistorien, hvad den genuint Svenska vetenskapen, var då Han kom och hvad hon nu är. Retzius var då hufvudsumman af den Academiska kunskapen häri; och nu fylles hans platts, utan att staten deraf mera betungas, af Agardh, Fries, Nilsson, Fallén, Zetterstedt och Engeström. Jag erkänner fullkomligt Canzlärns ära, ehuru jag har en annan åsigt af Academier, än den som ligger till grund för hans verk. Jag anser att Academierne böra stå, like Fornverldar i sammandrag, midt i den nya tiden, och, ehuru än årstiderna wäxla omkring dem, likväl alltid bevara den mogna höst, som gamla verlden hann, förrän de starka stormvindarne från Norden nedskakade dess gyllene frukter. Vi ha förr tvistat om detta ämne. Du påstår, att jag vill ha Academierne till Catacomber, der man kan nedstiga och se i Professorernas MumieAnsigten huru Forntiden såg ut Men, du har orätt. Anden dör aldrig. Hvad som utgör ett folks ande — och jag har nyss sagt att det är dess dygder och

dess snillealster — uppenbarelserna af dess hjerta och förstånd, dess tro och snille — det är odödligt. Således lefver ännu det herrligaste kvar af den gamla tiden — i dess literatur, och denna är lika skön antingen tiden beundrar eller föraktar den, liksom Phidias' bildstod uti lunden vid Olympia var lika herrlig den kulna höstdagen, då ingen gick att se honom, som under festens dagar, då hela Grekland såg och beundrade densamma. Och denna den gamla tidens literatur skall lefva och blomstra vid Academierna, som om ingen Omar, ingen Attila varit till. Och i literaturen lefva de i hvarje hänseende utmärktaste af det folk, som frambragte denna literatur. Och, att jag må upprepa det, det är t. ex. det gamla Grekiska folket, som utgör det gamla Grekland, och ej de berg och dalar, som ligga mellan Archipelagen och Joniska hafvet. Landet kan bebos af Turkar såväl som Greker, af Greker med halfgudar ibland sig, såväl som af Greker med ok på skullrorne och natt i tanken. Christi rike är icke der kyrkan står, utan der de fromme bo. Så är Grekland icke der de Gamle Grekernes ben hvila, utan der deras Ande lefver. Och han lefver, der deras literatur studeras. Vare det vid Academierna! Så bli desamma Elyseer, der man träder in bland herrligare slägter, än dem nutiden eger, och ej catacomber med mumier, förstenade af pedantism. Vare hvarje Lärare utmärkt och lefvande i det som är hans kall, men må alla vara sanne medborgare från Hellas och Latien! Hit tråde ynglingen i sin lifligaste ålder, här genomlefve han Roms och Greklands historia, sammansmälte han med dess författare, tänke han med dess filosofer, sjunge han med dess skalder. Så bildad, må han träda in i nya verlden, i Hufvudstaden, der han fullkomne sig i lefnadsvett och vetenskaperne, som här kunna lättast hinna sin höjd och härifrån lättast kunna se ut öfver Europa. Så fostrade af forntid och samtid, må ynglingarne inträda på Embetsmanna-banan, och, under det de bilda en ny tid, bibehålla i den allt det ypperliga från försvunna tidehvarf! — Dock, frågar Du, kunna ej blomman af forntid och samtid växa tillsammans; fordras der mer än guld, för att på ett och samma ställe concentrera alt herrligt, som fördeladt skulle bli svagare; och skulle icke, genom denna förening, intet anlag finnas hos ynglingarne, hvilket ej, vid deras inträde på den Academiska banan i lifvets lif-

ligaste ålder, nödvändigt skulle uppsåras och utvecklas; och blefve ej då Academien det anlete, der forntid, samtid och framtid kraftigast teknade sig? — "Ingenting mer än guld", svarar jag då suckande, tänker på denna Academies financer, och gjuter varma tårar; ty hon står som en utflyttad drifhusblomma, närmare sin fällning än någon tror, om ej fet jord lägges kring roten och om denna ej blir vattnad; ty hon lefver ej af solljuset och himlens dagg och hoppet om kommande skurar. Dock: äfven lönerne böra vara måttliga. Den hönan, som, hos Esopus, får för mycket korn, värper inga ägg mer; den blomma som får för mycket skötsel blir en dubbelblomma, och denna bildar sällan några frön.

Men jag har glömt mitt nya ämne, om hvilket jag talte så högljuddt, som om ingen historia, inga caraktärskildringar ännu funnits, som om ingen resande förrut sett annat än murar och trån. Det var Svenskarne, sådane de i denna moment uppenbara sig, som jag ville lära dig känna, och börja med Academi-Statens i Lund.

Då jag kom, frågade jag efter de gamla Veteranerne: Lundblad, Fremling, Retzius, Norberg och Sjöborgh. Ingendera var kvar i Lund. Man förde mig på kyrkogården och viste mig en graf med en lagerkrans flätad kring ett kors, och en med en yppig solros vid hufvudgården. Vackra grafvårdar, sade jag, öfver Lundblad och Fremling, Romaren och Greken, Wältalaren och Philosophen! Jag har läsit *Lundblads* poëmer. De utgifvas nu i Tyskland: en nitid⁶ upplaga men rik på tryckfel; de ha dock ej ändrat min tro, att den fordna tidens Sång-Gudinna är den, som sist uppväckes till sjelfständigt lif. Men i hans prosa lefver en sjelfständig ande utan att rustningen är det ringaste olik de verkliga Romares. Det var en man, som skulle kunnat inbilla oss, att Legendens om sjusofvarne var sann; ty han syntes vara en sådan, i Augusti tid bortsomnad och nu återvaknad Romare. Han lefde i sin vetenskap, och kände ingen större vällust än att läsa en sannt latinsk chria af en yngling, ingen större plåga än att se ett fel mot språkets grammatik, ja, blott dess genius. Men latinsk kunskap och talang var ock det mått, hvar efter han bestämde både sitt eget och andras värde. För Academien var det nog. Han fattade det uppväxande släktet med en Romares

kraft och hänförde hela Södra Sverige genom sin vältalighet och sin anda. Den har också lefvat ett herrligt Lärare-lif, vid hvars graf tre sådane Lärjungar hembära sin tacksamhet och förkunna hans värde, som Tegnér, Lindfors och Lidfors. Desse författade Sången, programmet och orationen vid Lundblads minnesfest. —

Fremling skall ha varit Aristipp sjelf. Med samma lätthet, samma behag och samma tjuvningsförmåga meddelade han mera sina qvicka reflexioner än djupsinniga upptäckter. De gamle sade, att man aldrig hört intressantare föreläsningar i Carolinas salar. Han sökte Sanningen under hela sitt lif, och fann henne i sin död. Han stred länge i Lockiansk rustning mot Kant, men förtjustes sluteligen af den sköna läran att älska det goda för det att det var godt — en lära som genljudade i alla lärosalar och i alla skrifter, då det nu fullväxta släktet, det mest egoistiska af alla generationer, bildades —. Trogen Kants scepticism, sprakade han länge af snillrika och lustiga infall mot Schelling. Snart frös han på detta den mensklige forskningens Chimborazzo, men i stället för att nedstiga i dalen, der Lifsens ord predikades, försökte han på gamla dagar en luftfärd med Schelling. Snart fann han detta färdande för äfventyrligt, desse högre rymder för kalla. Han ville ej mera stå med Kant och skymta ett tjockt mörker utom snögränsen, ej mera med Schelling sväfva i detta mörkret. Han dog som en enfaldig, from Christen. Derföre är Solrosen så skön på hans graf.

Retzius var nyss död, men ingen blomstergård utteknade här hvar Linnei lärjunge låg begrafven; ty denne Tityrus⁷ hade trängtat till Hufvudstaden, och der fått friheten från jordens vedermöda. Han var en man af förtjenst, han var Linnei discipel och Lunds Thunberg. Men lyckan hade ej fört Retzius kring verlden. Han hade studerat naturen i cabinetterne, och jag anser det, som att studera Plato i de upprifna stylarne, med hvilka man tryckt hans arbeten. Både naturalsterne, och de i alfabetisk ordning fördelade stylarne ligga — i system; båda stodo utan denna systematiska ordning då de uttryckte Skaparens och Platos idéer. Endast den som kan Platos arbeten ur minnet, må rifva stylarne; ty han kan åter sätta dem till tryck, om det behöfs; endast den, som känner naturen, kan begagna cabinetterne. Men cabinettet i Lund — Naturalhistoriens Museum

-- har ock till denne veteran stora förbindelser, som alltid tacksamt måste erkännas. Jag hinner ej mera i dag. Jag liknar emellertid författare, som ej i första delen hinna fram till det ställe der de skulle, der de tänkte börja. Låt dig i dag nöja med de nyss döde. De lefva dock ännu i sina verk; och jag framlefvor

Din

Thiodolf.

ANDRA BREFVET.

Förtrogne Vän!

I dag går jag öfver till de lefvande. Norberg och Sjöborg äro tjenliga öfvergångsämnen; ty de lefva i Sverige, men äro döde för Academien. Jag väntade att *Norberg* skulle -- nästan tillbedjas; och mötte en allmän kallsinnighet för honom. Sedan jag pröfvat både med och mot, har jag så fattat denne man: Norberg var en undersam, en ovanlig snilleuppenbarelse. Hans själ var ej ett djup, der en verld speglar sig, der en ny verld tilldanas, som i en kommande ålder uppenbarar sig; utan att ha studerat Tacitus, utan att lefva i en ålder, der Österländsk språkkunskap var något ovanligt, torde han ha kommit att synas ganska litet, bortblandad bland den mängd af lärde, som fylde sin plats och gerna och väl orerade. Men tiden var honom gunstig. De profane Österländska språken voro ännu profana i Norden. Norberg kom från Constantinopel i blomman af sin ålder, och talte, säger Tegnér, om den Orientaliske literaturen, som en Engel står och talar i morgonrodnan. Han var tillika professor i Grekiskan. Men som en Alexander förtjustes han af sin Orient och glömde det lilla Hellas; som en god Muselman ville han ej öka Hellenernas antal. Som föreläsare och examinerator — något helt annat än professorlig vettenskapsman — var han altför liknöjd. Också förföll ynglingarnes studium under hans tid ända till otrolighet. Sluteligen märkte han det sjelf och "var ej mot" att Grekiskan lemnades till Tegnér. Snart märkte han äfven, att han öfverlevvat sig sjelf i Lund, och drog sig undan till de fjäll, der han lekte, då han första gången var barn, och i hvilka han må se en sinnebild af sitt namn och sin ära. Ty så länge Österländsk litteratur är oss en stjärna ur Österlanden, måste vi minnas en af

de förste vise, som gjorde oss uppmärksam på densamma, och Eftervärlden torde sätta Norbergs namn närmare Hallenbergs, än denne skulle tillåta, om han ännu efter döden hade sin penna kvar och med den kunde öfverstryka hvad han funne odugligt. Bland Romanos post Romam^s intager Norberg ett ypperligt rum. Han står så nära intill Tacitus, som Lindfors intill Cicero. Som medborgare var han i hög grad fri. Sitt tal till Riksföreståndaren 1793 slöt han med den clausulen: "vet han det!" Sin panegyrik öfver Regementsförändringen 1809 började han: "Skall jag beklaga eller lyckönska?" I sitt hvardagslif var han from som ett barn — då han ej dömde. Ty hans omdömen voro ofta skarpa, och härigenom aflägsnade han de fleste från sig.

På vägen från Lund sade han sig komma som Loth ur Sodom. — Det är anmärkningsvärdt, att han ännu ej svarat Tegnér på sin vackra dedication af Nattvardsbarnen.

Sjöborg var en man med talanger; Han föreläste med lätthet och ett behag, som gick närmast Fremlings. Han är för det nuvarande Antiquariska studium en ärans-värd Fader, ehuru han väcktes af den singuliera Tham. Han lefver i sin vetenskap och har på flera håll i Sverige upptändt en sann forskningsanda i detta hänseende. Man förebrår honom dock, att han både i sina föreläsningar och sitt lif gerna inblandade något, som kommer den oskyldige ynglingen att rodna, dem andre att le. Hans arbeten, der man stundom skall sakna ultima lima⁹⁾, vittna om både snille och lärdom, och framstå att börja ett nytt tidevarf för Antiquiteternas kändedom i det minnesrika Sverige, efter en lacun af mer än ett sekel. Och näst det att lemna mästerliga verk, är det intet hvari en Academisk Lärare mera bevisar sin sanna kallelse och sitt värde, än genom förmågan att föda andeliga barn. Liljegren är en sådan son, som hedrar den som förde honom in i Minnets helgedom. Sjöborg är nu af Konungen förordnad att ha inseende och vård om Rikets Antiquiteter och bor i Stockholm.

Ändteligen kommer jag till de närvarande. Det är tillbörligt att vi uppvecklade ProCancellären först. Du förlorar ej derpå. Det är en φιλόξενος¹⁰ i ordets fulla bemärkelse. Biskopen, Doctor *Faxe* är som en Far eller åtminstone som en den behagligaste värd i Academiens stora familj; och hans Fru är en ej mindre behaglig

värdinna. Lik Catharina vid Pruth-strömmen, sade mig en af gästerne, har hon lärt sin man detta sätt att stoppa de saduceers munnar med mat och dryck. Ty, fortfor han helt förtroligt, de lärde äro ett vresigt och hungrigt slägte, och fordra att den, som står före dem, skall antingen vara lärdare än de eller ha en sådan värdinna som denna. Jag lemnar både försatsen och eftersatsen af denna anmärkning i sitt värde, men försäkrar att jag funnit hos få män en mildare karaktär och en högre humanitet än hos denne Prælat, och få lärde tarfligare än de lärde här, med undantag af Biskopen och Sångarkungen. Men deras lefnadssätt är dock vida skildt från den stela yppigheten i en hufvudstad, och ingen skulle önska, att desse hus tillslötos. Mer än som värd och sällsapsman har jag ej hunnit lära känna Biskopen. Omdömena om honom äro merendels passionerade. Sanningen skall då ligga in medio, och är ej så lätt att noggrannt uppfatta. Jag får härvid införa en Episod.

Man sökte gifva mig i Danmark en dålig tanke om karaktären hos vissa Svenskar. När Ni kommer till en stad, sade man, skola många förtroliga ansigten närma sig Eder, och det förtroende de vilja meddela och som de önska att Ni publicerar i er resebeskrifning, är hårda omdömen om de män, som de hata eller afundas. Det äro de sjelfve, som utskicka i utländska Journaler de literära noticer der landets utmärktaste författare på det obarmhertigaste nedsettas. De äro rakt motsatser i detta hänseende mot alla andra nationer.* — Jag hörde denna underrättelse med tålmod och tviflade derpå, ehuru Mollbeck sjelf gaf mig den med ett "expertus docui"¹¹ till punkt. Hvad sedan Lund specielt angick sade mig en, som tydligen var ovän af denna Academie, att hennes ekonomiska obestånd verkar, som ofta hos den enskildte mannen, moraliskt, och dessa båda i förening, literärt. På det förra anförde han deras antingen rent af lönlöshet eller genom sädesprisernas för alltid oboteliga löneförminskning till bevis; på det medlersta anförde han långa historier om partier, om högljudd afund vid hvarje den minsta utnämning o. d., det tredje såg han endast i andanom om ej det förra

* Så berättade Leopold att en stor Tysk förf. sagt: "Svenskarne äro det herrligaste folk på jorden, sammansatt af skurkar. Ty då jag frågar i allmänhet, får jag blott höra loftal, men frågar jag efter enskilde personer, får jag blott veta deras fel."

afhjelpes. — Men jag fann tonen rätt god vid Academien; ty jag har aldrig ansett att en eller annan *stark* ton utgör den rådande tonen. Man dömde fritt och öppet. Att ej passionen deri skulle någon gång inblanda sig, är ej att begära. Men det skadar ju ingen. Desse små klandren, som träffa Gud och kungen hvarje dag, höra till de fel, som vi alla ega och hvarigenom vi, åtminstone i vår nästa, se att människan är svag och behöfver en himmelsk kraft för att gå fram mot fullkomlighet, och hvarigenom den egenkäraste kan per analogiam sluta, att han sjelf har sina fel. Den som vill dömma, erinre sig sitt höga kall; Sqvallret är ej vittnesgilt inför honom. Enligt detta finnes ingen ljus caraktär i en småstad, så vida der ej verkligen finnas tvänne. Hvar människa har dock sin skuggsida, och det torde vara få tillochmed bland historiens första Heroër, om hvilka ej en Häfdaforskare, som ej tror på mensklig dygd, skulle kunna, Græcorum more, in contrarias partes disputare¹². Bed Skjöldebrand och Granberg skildra oss Wasas caraktär. Begär ett omdöme öfver Gustaf II Adolph af Järta och Bülow. Fråga Leopold och Blix, hvem Gustaf III var. Betrakta Napoleon såsom emigrerande Bourbon eller Fransk medborgare, då han slöt Tilsiter freden och hängde 7 kungakronor som sigill under traktaten. Se på Carl Johan med Las Cases ögon från St. Helena, eller från Berlins murar, som Tysk eller Svensk. Emellertid har jag vant mig att höra en sådan Grekisk disputation, som nyligen nämndes, öfver alla, ja om du behagar hedra mig sjelf med en sådan, utan att finna deri något annat än ett nytt bevis att verlden, jag inberäknad, är ond, och att vi böra alla deraf eldas att strida mot det onda och kämpa för vår egen och verldens förbättring. Hvad sjelfva relationerne vidkommer, vore väl om de, hvilkas omdömen äro betydande för de dömdes välfärd, ej rättade sig efter andra, än dem, som af vederparten lagligen bevisats. Äro de af farlig art, har anklagaren ej svårt dervid. Skulle det någongång ej kunna ske, är bättre att en ovärdig njuter den rättvisa, lag honom tilldelar, än att en oskyldig blir ett offer för förtalet, det fall endast undantaget, då domaren har en sjelfförvärfvad kännedom om den ifrågavarandes moraliska fel, och rätt att handla som han *bäst* finner. — Jag har ej af sqvallret eller förtalet lärt känna desse män. Så snart skuggorna i talet börjat uppstiga som rök från sur ved, har jag ansett berättaren trovärdig uti

intet om den ifrågavarande, och snart sagdt om ingen, såvida det hårda omdömet ej varit allmänt. Omdömen uttalte med sannt lugn, WalterScottiskt teknade karaktärer har jag lyssnat på. Skuggsidan, som jag merendels äfven aftagit, står kvar för att bevisa att jag reser bland människor.

Nu till Biskoppen. Hans ovänner förebrå honom en nog långt drefven Nepotism, och berömma den påfvens vishet som ville ha ogifta Biskoppar. Äfven tillägga de honom mindre styrka att lösa en Gordisk knut, än konst att knyta den. De tillägga honom ett fint, men ej ett omfattande, kraftfullt förstånd. Han skall vara för god för att kunna säga ett bestämdt nej; för mild för att träda öppet fram mot det han ej gillar. Hvad man emellertid ser, är att Stiftet styres väl¹³, att Styresmannen eger mycken aktning bland sitt pressterskap. Få Biskoppar torde veta att med mera humanitet och värdighet omgås med presterne i sitt Stift, och få visa mera nit om sitt förnämsta uppdrag: att vara Själarnes Biskop. — Han har äfven som Mecenat gjort om ej för många, dock för *en*, lättare väg att komma fram till den plats, som Gud synes åt honom bestämt: det är Han, som gynnat och rättvisat Dr. Hagberg från den tid han var S. M. Adjunkt i Nicolai tills han blef Pastor i St. Clara. Och detta är ej ett ringa verk. Prosten Peterson är den, med hvilken han nu hoppas öka sin redan vunna ära. -- Männens lärda arbeten skall jag i ett p. s. till mitt sista bref om Lund göra dig bekant med. —

Domprosten heter *Wählin*. Af en man, som är öfver 60 år och väger öfver 350 æ ¹⁴ bör man nu ej vänta någon liflig eller hög tanke-lyftning. Han har i Stockholms tidningar anfallits för ingenting mindre än mened; men man känner honom litet om man söker någon annan källa för de fel honom tillskrivas, än en utomordentlig glömska och slarfaktighet. Det har funnits en tid då han egde styrka och lärdom. Det är till denna tid han bör tillbakaflyttas och bedömmas. De många skrifter han då utgaf äro ej utan värde, det deras mångfaldiga upplagor måste bevittna, eller ock anklagas nationens omdöme, som, om den egt bättre i samma väg, köpt de sämre. En del af den förmögenhet han samlat, har han — man säger det — anslagit till välgörande inrättningar, och sin gård har han skänkt till boställe åt sina Efterträdare. Numera vegeoterar han blott och orkar på sin höjd att spela trädkarl. Det är lustigt att höra hvad miss-

sägningar han i brist af eftertanka faller uti, under sina föredrag. Han skall en gång läsit: "Frågas: Huru många voro de 12 större propheterne? Svaras: de voro 4: Esaias, Jeremias och Daniel". Om tvänne blad i collegiet sammanhäfta, fortsätter han merendels efter bladvändningen sitt föreläsande, utan att aktgifva på det löjliga sammanhang, som deraf uppkommer. Någon frågade honom hvad som fordrades för Theologiska Examen. Han svarade: Ernesti Theser med Almquist commentarius. Denne gaf sig till att studera detta verk med nit, kom i tentamen och fick frågan: huru delar man synden (nb. i arf- och verksynd.) --- och dermed var det slut. Examen är lika lätt; men Pastoral Examen är kostelig. Man får skriftliga frågor och ger skriftliga svar. När Presten ej sjelf kan besvara de uppgifne frågorne, utsändes pedellen med en afskrift till någon vän, som skrifer svaren. Skall pedellen sedan hämta desse, kallas det *dubbel hjälp*; hämtar presten dem sjelf vid middagstiden, är taxan mindre och hjälpen kallas *enkel*. Domprosten har i tentamen samma frågor som i examen. Han går då under tenterandet en stund i ett annat rum, och glömmet frågorne på bordet, der, framför hvarje fråga responsuri namn är teknadt. Presterne afskrifva desse frågor i hast, och då han kommer igen, frågar han: Herrarne ha väl ej varit vid bordet? — hvarpå han, utan att afvänta svar, fortsätter tentamen. — Jag såg en dylik fråg-lista, som en prest der afskrifvit och hvilken han sedan i examen fick sig förelagd. Der voro, om jag rätt minnes, följande frågor: 1. Quot sunt personæ in Deitate? 2. Cum sunt tres, cuinam illarum adscribitur creatio? 3. Quid est creare ex nihilo? 4. Quæ & quotuplex est providentia? 5. Circa quas res agitur providentia? 6. Quot & quoniam sunt libri Symbolici¹⁵. — Och presten kunde hvarken explicera dem, eller besvara dem, utan biträde! Det är ej ett medel, att hos den studerande ungdomen väcka aktning för prestståndet och göra det kärt för de bättre begåfvade, att de beständigt se och höra Stiftets okunniga prester i Academiens cathedrar, från hvilkas specimina de löjligaste historier flyga ut. I den åldern har en studerande så svårt att tänka sig en aktningsvärd prest utan scholstudier. Si male nunc, non olim¹⁶, sade mig dock Ahlman till tröst, då jag beklagade detta tillstånd. Ännu något måste jag anmärka om den beskedlige Wählin, ehuru det gör mig ondt. Men jag vill göra dervid en generell anmärkning. Det är hans pre-

dikostil. Än är han en consequent neolog, som, sedan han i förberedelsen klandrat det otrogna Judafolket och i Afhandlingen tackat Gud, som ger oss bröd af jorden och låter vin fröjda människones hjerta — gången i de fleste af hans vanlige predikningar — uppmanar i Tillämpningen sina åhörare till dygd så att de må kunna säga en gång till Gud: detta ha vi gjort. Löna oss därför. — Än är han helt dogmatisk.

Dr. *A. Hylander* reser ofta omkring i Skåne och predikar i kyrkor och på Herregårdar. I sin egen församling följer han gerna sin egen ritual. En viss dubbelhet i caraktären tillskrifves honom af hans ovänner, och det finnes ingen så hårdt dömd i societeterne i och omkring Lund som han. I sitt yttre rum har han också sitt porträtt måladt med biblen i hand och märke vid språket: genom godt ryckte och ondt ryckte, genom ära och smälek . . . hos Paulus. Han är dock, i min tanke, en af Svenska kyrkans fäder. Under en vild och vidunderlig tid har han altjemt vårdat det Evangeliska ordet vid Lunds Academie och, genom sina predikningar, äfven i Församlingen. Med blott något närmare uppmärksamhet på sin vandel skulle han ha gagnat mycket och varit omistelig vid en Academi. Han skrifver en latin lik Ernesti, är lärd orientalist, men följde tiden blott tills han blef Licenciat, och har sedan lefvat af hvad han dittills samlat.

Doctor *Ahlman* är den tredje Theologie Professorn, och kan väl aldrig en facultet bestå af mera olika Ledamöter än den Theologiska i Lund. Du har lärt känna den feta, tanklösa Domprosten; en man med en mine, som är en beständig suck öfver hans jordiska tunga, men med en öppen, ärlig, silfverklar panna, och en behaglig organ, hvilken man får höra, synnerligen om värdinnan i sällskaper vetat att studera hans smak. Äfven känner du något om Hylander, Gubben med silfverlockarne, skymde likväl af en brunaktig tour¹⁷, med de snillrika ögonen, den festligt glada, leende minnen, de qvicka och skarpa infällen, som stundom afbrytas af en from betraktelse eller ett artigt joller; men hvars tal nästan aldrig afbrytes, mer än hvad värdinnan och synnerligen värden vid bålarna har rätt att begära. Men jemte dem får jag presentera dig en man, äfven med en brunaktig tour¹⁷ och undersättsig som de 2 andre; men hvilken jag ännu aldrig i Sällskaper hört tala. Jag har dock

jemt väntat att få höra något; ty han har munnen ständigt öppen. Ännu har han dock ej hunnit få första ordet fram. Jag besökte honom för att få höra honom conversera; med handen anviste han mig en stol i sitt lilla, mörka rum, med utsigt åt men då han ej började samtalet och en $\frac{1}{4}$ timme var förgången, steg jag upp och gick. Han följde mig ut till porten, tyst som Philomelas syster. Jag gick nu att höra hans lektioner. Han läste näst efter Hylander. Flera ord än Ahlman sade på hela timman, talte Hylander på 10 minuter; men mera sak låg i Ahlmans än Hylanders lektion. Han talte med klarhet och kraft; det märktes att han var uppfostrad Kantian, men det märktes till hans fördel. Jag frågte en Student, hurudan karl Ahlman var. Jag instämmer, sade denne, med Bildt: "Er ist ein Menschen-Fresser". Jag rådfrågade mig hos en Prest: Det är en envis, inskränkt hjerna, som förstår åtminstone att med sitt tribun-veto¹⁸ hindra sakernas gång och incommodera¹⁹ sina medbröder i Consistorium, en myndig prælat-candidat, som tror att det är dygd att vara utan hjerta, rättvisa, att opponera sig mot alting Presten ville fortfara då jag aflägsnade mig. Jag rådfrågade en Academicus, som nu mötte mig, hvem Studenten och Presten vore. Studenten, sade han, är en seminarist, som tror sig ha survivance på ett stort pastorat, hvilket snart torde bli ledigt och som derföre ville uppoffra allt för att komma ur Seminarium och kunna bli prest; men som han är oskicklig och okunnig, hindrar den ädle Ahlman, som är Director Seminarii, att han kommer ur Seminaristernas antal förrän han visar en bättre conduit och förskaffar sig hjälpliga kunskaper²⁰. Presten är en okunnig klockare, som af en fattig patronus köpt sig kallelse och kommit hit för att undergå Disputationsöfning och examen. Han medförde ett lass kjädrar och ostar --- vaccæ enim mulgentur, ut tauri commendentur²¹ — för att kringdela. Man varnade honom att ej skicka något till Ahlman; ty, sade de äldre Examinandi, det blir att få honom mot sig och han visar drängen skymfeligen på dörren. Han försökte dock, och som han befans ej känna huru mensa heter i dativus, ej kunna stafva Grekiska, tro att Pauli Epistel till de Romare var till Romersk-Catholska församlingen (dock detta hände en Academicus, som nu har fått ett stort pastorat och blifvit gift med en mächtig Herres syster²²) o. m. d., så får han ej i år undergå Examen Pasto-

rale. Jag visste nu nog, och då Ahlman jemt en timma hvarje dag spatserade på Sandgatan jemte sin vän, Magister Reuterdaahl, slöt jag mig en gång intill dem och började sjelf discursen. Det blef en skön timma. Ahlman sade sjelf, att han flyttat hjertat upp i hjernan, men der war hjerta i bröstet ock. Han kände djupt Presterståndets närvarande förderf och brann af omäteligt begär att med kraftig hand upprätta det fallna tabernaklet. De äldre, sade han, äro oboteliga, åtminstone från vår sida, om de äro förderfvade. Söner af ett tidehvarf, som var utan religion, blefvo de det äfven. Deras embete hade intet heligt för dem; de föraktade sig sjelfve och *derifrån* deras moraliska förderf. I det yngre presterskapet skall förbättringen börja. Jag kan ej predika sann religeus anda i dem, men jag fordrar literär bildning, ty hvar den fins, kan jag pröfva, och denna med blott traditionel religiositet och ett ej aldeles moraliskt fritänkeri skall bevara dem, åtminstone de fleste, från att bli scandaler i församlingen. Men jag motarbetas från alla håll. Jag bortwisar från Seminarium de största oduglingar. De vända till Upsala, gå hastigt igenom Seminarium och ordineras af sina Biskoppar, som klandra både mig och mitt Seminarium. Utan denne ädle man — han presenterade nu Reuterdaahl för mig — skulle jag nästan förgäfves arbeta i detta viktiga — kanske Tidens viktigaste ämne. — Jag har sedan ofta träffat denne värdige Professor. Jag anser honom för en af Sveriges aktningvärdaste män, ty många torde de ej vara, som hellre valde döden än att begå en exceptio a regula, handla mot sin öfvertygelse, då andra bevekande omständigheter rådde från det rätta; men bland desse anser jag Ahlman vara. Han kan se skeft, han kan hänföras för långt af sitt nit, men handla mot öfvertygelse eller med liknöjdhet fylla en enda pligt, det är honom omöjligt. En lustig Student sade mig att Epicurus, Aristipp och Antisthenes sutto i Theologiska faculteten. Dock: liknelsen haltade — på alla tre benen.

Strängt iakttagande Academiska rangordningen, skulle jag nu bege mig till Juridiska Faculteten, men som jag måste bege mig på ett Disputationscalas, får du vänta några dar på ett märkvärdigt porträtt. Farväl. —

Din

Thiodolf.

TREDJE BREFVET.

Förtrogne Vän!

Juris Doctorn och Professorn Holmbergsson är en man från forntiden. Men ej blott för sitt vördiga skägg. Hans ansigte innebär ingenting utmärkt; man skulle tillochmed kunna säga att det är Socratis; åtminstone har *hjertat* blifvit ädelt som dennes. Han är bottenärlig som samvetet, rättvis som döden. Han har ett varmt nit för allt godt. Stort är hans kall: att bilda rättvisa domare och Embetsmän. Men äfven med skuldror som Atlas skulle han ej förmå ensam bära det kall, han fått. Tre Professorer lära några Candidater känna de tre Naturens riken. Han ensam skall bilda största delen af Södra Sveriges Embetsmannacorps. Han anser sig vara hållkarl på befordingens gästgifvaregård, som blott kan genom sin senfärdighet uppehålla, men ej hindra den mängd af resande, som anmäla sig. Han är en lärd Jurist och — en ärlig Jurist. Om han åtager sig af godhet att föra någons talan, förlorar oftast hans pupill. Inom denna stoiska yta, glöder en stark känsla. Han mötte derföre Idealismen med förtjusning, han fann der sluteligen väl rök men han "fann ej Herran i rökenom". Han trodde sedan att magnetismen ledde att upptäcka de visas sten; men fann intet. Sluteligen fann han Ljuset och Friden i Jesu Evangelium. Han satt en gång, då jag kom, och läste sin Grekiska Paulus för uppbyggelse. En annan gång låg en foliant uppslagen. Den innehöll kyrkofäderne. Man skall vara van, sade jag, vid den tråkiga Juridiken, för att hos de der Patres finna något intresse. Hör då, sade han, och uppläste ur Chrysostomus en för skön afhandling *Περὶ προσευχῆς*²³. Han har nu vid sin pligt och vid sin Gud concentrerat hela sin själ. Hvad som ligger derutom, är honom profant. Tör hända är en inskränktare

blick orsaken dertill. Huru agtningsvärd är likväl ej en sådan man! —

Han har en adjungerad Ledamot i sin Facultet, Professorn i MoralPhilosophien inom Philosophiska Faculteten, *Cederschöld*. Få ha så hunnit hvad de eftersträfvat, som han: originalitet. Han är en af de curiösaste menniskor jag någonsin känt. Jag aktar hans caractär, och skulle förebrå mig om du ej hade förmåga att värdera densamma, äfven om du på det hjertligaste log öfver hans paradoxer i lefnad och lära. Han är en productif författare. I dessa veckor har han utgifvit en mängd disputationer — snart den ende, som odlar denna gren af litteraturen — alla fulla med de besynnerligaste sattsar. De må åtfölja. I den första ser du, att han förkastar Constitutionell frihet, emedan det strider mot principium contradictionis²¹, att en och samma kan *stifta* och *lyda* lagar, och att således förnuftet endast kan gilla oinskränkt Monarchie. I den "om Naturtillståndets införande" skrifver han, att en kung bör dethroniseras, då han antingen ej vill eller ej *kan* hjälpa ur ett påkommande betryck, emedan han då "ej undviker motsägelse". I den tredje finner du bland pligterne mot vår kropp, motionen såsom den förnämste, och coitus cum puellis såsom en af de bästa motioner och följakteligen en pligt. I samma afhandling finner du hans moralphilosophie liknad vid ett lavemang eller clystir*; längre ned vid ett vomitif; ty den förre rensar själen, de sednare kroppen: Ergo moralen ett andeligt lavemang. I den fjärde finner du djupsinniga anmärkningar om våldtagning. Flickans bifall kan aflockas ipso coitu, förmedelst nervernas behagliga affection och således det bli samtyckt, som först nekades, hvarföre Som alt detta är tryckt på *en* månad, kan du dömma, hvad bidrag den mannen lär gjort till tidens upplysning i hela sin tid. — Jag har nu i fjorton dagar afhört hans lectioner. De ha, utom ett och annat sidohugg mot Recensenten, Upsala Literaturtidning — meningen deraf förstod jag ej ännu — endast varit en amplification af den ideen att moralen är ett andeligt Lazarett. Han talar dock med lätthet. I cathedern, då det gäller att försvara sina afhandlingar, är han oöfvervinnlig. Han talar, jemte Magister Tullberg, lättast latin af alla vid Academien. Stor dialecticus, med en uppöfvad

* Då Leopold hörde denna disputation läsas, sade han vid detta ställe: nu förstår jag hvarföre mannen är så productif.

förmåga att definiera, konstruera och distinguera, med skicklighet att inleda sin motpart i åtskilliga snaror, beskylla honom för in-consequence, och confundera honom med en ström af ord, står han vid Academiens såsom en vacker ruin af den gamla disputations-talangen, som i ett äldre tidevarf utgjorde Academiens högsta ära, och som bör finnas kvar om ej för annat, dock för sin historiska märkvärdighet. Om den kan öfva ynglingen att tänka fort och tala så fort han tänker, utan att försämra hans karaktär eller ²⁵ — — —

— — — — — sade han engång till en Doctorinna. Nå det var väl i Lördags, svarade denna. — Men mannens karaktär — jag upprepar det åter — är aktningvärd. Jag har aftagit honom på den löjliga sidan, att du dermed må afskräcka alla som ej äro originaler, att vilja göra sig dertill. Ett original är en stor skapelse. Hårt straffas den Prometheus, som vill härma Gud och skapa ett dylikt — i sig sjelf. Han straffas åtminstone med löjet.

Från det andeliga lazarettet öfvergå vi till det lekamliga: till Medicinska Faculteten. Dock: den är intet Lazarett. Den äger sådane män, som, like Machaon i Iliaden, gå upp mot många andra männer. — Buga dig, ty du nalkas en vördnads-värd man. Det är *Florman*. Jag vill vara kort. Du kan sjelf göra loftalet så långt du vill.

Florman, M. Doctor och Anatomie Professor är en af mensklighetens prydnader i våra tider, en af världens störste Anotomer, litet känd af Nationen. Verldskunnig — med patriarchalisk enfald. Sjuttioårig — ingen minut overksam; Författare — som nu först vill meddela Allmänheten sina forskningar och sin erfarenhet. En menniska — hvars karaktär ingen klandrar. En Läkare — med känslor, lika en mors vid sitt första barns sjuksäng, ehuru värdigt burna. En lärd — med en glödande religiositet.

Jag älskar, säger du, dina Professorer; men, min vän; de äro alla ovanliga och det äro menniskorne ej. Du låter menniskan ej vara det hon är. Behagar hon dig, så kommer du med vagn och hästar af sprakande eld, att köra henne upp till himlen. Annars idealiserar d. ä. förhöjer du äfven hennes fel. — Min Bror! Du . . . Men . . . Jag . . . Dock, jag vet nog huru jag skall försvara mig.

Carl XIII:s statue i Stockholm är ej lik Sal. Kungen, sade mig en resande. Hvarföre ej? frågade jag. — Jo; Sal. Kungen hade ovanligt smala ben, och statuen extravagerar på motsatt håll. — Då är det fel, likavisst som det skulle varit att göra dem smala. Är anletet, är ställningen lik Kungen, så är det nog. — Således kan jag framställa Flormans caraktär i all sin förträffelighet utan att bekymra mig om någon, som vill rycka de stora caraktärerne ned till de små, kunnat uppspana något fel hos honom. Den fröjden att kunna leta opp fel hos de stora männen, som så förtjusar små själar, lemnar jag dem, som ej kunna välja en ädlare sysselsättning. Stå felen sjelfve fram i dagen, kan man ej undvika, oaktadt allt bemödande, att se dem: då böra de aftagas, att de store männen sjelfve manas att hålla en herrlig Guds skapelse så ren och obefläckad som möjligt. — Nog härom. — Fel har jag ej förstorat. Derpå kan du vara viss.

Rosenschöld, Med. Doct. och Med. Theor. Professor, är utan tvifvel ett ovanligt snille. Förtjent genom koppypningens införande i Sverige, har han, tillika genom flera lyckliga curer, blifvit en af Sveriges celebra Läkare. Han är nu i Stockholm för att curera Statskroppen, såsom Caput²⁰) för sin familj. Han och Läkaren Cederschöld lära dertill samverka i sjelfva Constitutions-utskottet. Lik våra nya Statsfinancierer, förstår R. att sköta sina egna mindre väl. Det har ej bidragit att förädla hans caraktär eller framföra hans snille dit det *kunnat* gå i den ädlaste af menckliga vetenskaper.

Liljewalch, Medic. Doct. och Professor i Barnförlossningskonsten — vid Academia Carolina. Han är en öm Läkare, välsignad af fattiga och rika.

Sönerberg, Medic. Doct. och Professor — lärde jag ej känna.

Medicinska Faculteten eger, likasom den Theologiska, i flera hänseenden helt olika Ledamöter.

Florman är en liten silfverlockig Gubbe, med samma anletsuttryck som en god gosse, då han begår sin första nattvardsgång. Han är så from, hans själ så upphöjd öfver jorden, så nära himlen, att han lär hört himlasferernas musik. Åtminstone är han döf — hvilket Cicero påstår skulle bli följden om vi hörde dessa herrliga toner. Man ser honom emellertid i kyrkan klifva upp på sjelfva predikstols-trappan, för att höra förkunnaren af Guds ord. Om Söndags-

aftnarne och andra qvällstunder ser man honom ofta smyga sig fram i gränderne. Han går om Söndagsaftnarne till sjuka och gudfruktiga vänner af det olärda folket, för att meddela dem innehållet af dagens predikan; de andre qvällarne går han till de utfattigaste, om hvilkas nöd han hört, för att kunna göra *väl* då han gör *godt*. Han är Studenternas förtjusning, oaktadt troligen få riktigt kunna uppskatta hans värde såsom Christen. Man såg en gång en hel nation liksom bära honom på sina händer. *Rosenschöld* skall vara en högstammig ek, med lummig krona, en ypperlig nordisk gestalt; han är tillika en högljudd talare, så väl i anseende till declamationen som tankarne. *Liljewalch* är glad och qvick i sällskaper. *Sönnerberg* var en liten oansenlig mörk figur, som jag några gånger såg vandra upp i Lärosalen, för att för en, högst 2 åhörare föreläsa sitt collegium.

Nästa gång för jag in dig i Philosophiska Faculteten. Farväl!

Din

Thiodolf.

FJERDE BREFVET.

Förtrogne Vän!

Jag förer dig i dag in i Philosophernas sällskap. Här äro många intressanta bekantskaper att göra, och jag lyckönskar dig om du blott egde en skickligare ciceron.

Ser Du mannen, som sitter främst, med den halft blyga, halft leende minen? Se nu strök han locken, som fallit ner i pannan, helt varligt undan med handen, att du, då han uppslår ögonen, kan se dess milda och ljusa blickar. Det är Æstheticens Professorn, Magr. *Lidbeck*; Academiens Bibliotekari tillika. Tala med honom. Du förlorar ej derpå, att du intar stolen närmast honom. Det är en man med god smak och mångsidig bildning, och en af de mest humana män, du kan träffa i de lärdas värld. Han kan strida mot dina idéer, utan att taga dig i kragen; han kan kasta löjets blomsterpilar på dem, utan att kasta dig smuts i ansigtet. Du finner det litet berömvärdt. Det har dock blifvit en dygd i våra dagar. Lidbeck utmärker sig verkligen genom umgängets ljufhet, herravälde öfver hvarje passion, aktning för allas personer, värdighet i allt. Som Professor säger mången att han saknar en af de förnämsta egenskaper, jag önskar mig hos en dylik: *lif*. Jag menar härmed en inre anda, som genomglödgar hela menniskan, och har förmåga att meddela sig åt andra: denna anda, som lyfter mannen ofvan de *vanliga* människorna, som förer honom med örnkraft fram till sitt mål. Utan denna anda, detta lif, lifvar man ingen, vare det i hvilken sak, som helst. Tag detta lif från Carl XII, och han blir en vanlig krigare. Hade han saknat detta, skulle han ej förtjust 1000, då han nu hänfört, så väl på stridsfältet som i historien, myriader. En prest utan anda, sann christlig anda, är en vintersol. Hans värtalighet, i sin

största prakt, är solljus som glindrar mot bergspetsarnes snö. En Lörd, utan detta andans lif, är — ett Bibliotek; en Lärare utan det-samma, är ett Echo ur Biblioteket eller ur sin egen tankeverld, men ett Echo, som är blott ett *ljud*²⁷. Derföre anser jag detta lif vigtigast att eftersöka hos den, som skall föras in i det Academiska samhället. De kunskaper han saknar i år, kan han ega nästa år. Vill jag ha ett högt träd på kullen, är bättre att der plantera en alnslång ektelning än trealnsång videtelning. Man tänke sig hvad de äro efter ett decennium! —

Men Lidbeck saknar ej detta lif; ty det har sina olika grader, och yttrar sig olika. Hans plats säges vara af mindre vigt. Jag tror tvärtom. Han står i blomsterdalen mellan filosofiens grotta — der man under systemernas klippmassor vid en dunkel lampa forskar efter huru solen, som bonden kan se, ser ut — och philologiens åldriga skogar — der hvar lund står i sin egen jordmån och hyser samma, men af deras olika jordmån olikartade trän. Han kan höra hvad de tala i grottan under det han skådar lunderna i blomning och känner doftet, som vindarne föra derifrån. Klädd som filosof kan han således sitta med alla världens yppersta författare omkring sig, då han bjuder ungdomen in i sin lärosal. Han kan införa ynglingarne i denna lysande societet, lära dem känna ej blott desse författares anletsdrag och skrifter, förtjenster och fel, utan den anda som bodde i dem under deras lif och nu bor i deras verk. Är det en mindre vigtig verkningskrets, att lära ungdomen känna världens störste författare, sätta dem i beröring med dessas upphöjda anda, derigenom uppsåra deras snillen, bilda deras smak, vägleda deras omdömen? Och det torde bäst ske genom en philosophico-philologisk behandling af æsthetiken. Tage man t. ex. skalden i hand och öfversätte, anmärke skönheterna, och lemne åt den, som vill sjelf producera, att sjelf underrätta sig huru en madrigal skrifves. Æsthetiken är liksom Botaniken en genuint Nordisk Vettenskap. Snorro skref en sådan och kallade den *Kenningar*, förrän Baumgarten öfversatte detta namn på grekiska, och gjorde med världens literatur, hvad Isländaren gjort med den Nordiska. Läraren i *Känningsvettenskapen* lära ynglingarne att känna skönheterna i Literaturens werld. Lidbeck är utmärkt Bibliotekari och synnerligen förtjent af Academiska Biblioteket, hvilket är en prydnad bland Biblioteker²⁸,

Nära Honom ser du en Man, som ser ut lika om ej mera anspråkslös. Ehuru blott 50-årig är han redan lutande, nedtryckt af jordiska mödor och lärda förtjenster; ty han har ansenligt af bågge slagen och båda äro bördor på hans skuldror. Det är den beryktade Matematikern *Kellin*. De stora svarta lockarne hänga ofvan många ljusa tankar, och ögonen äro klara, blickarne lifliga. Några rosor stå ännu kvar på kinden, för att tala om hvad ynglingen varit. Så oändeligen artig och förekommande han är, så känner han dock sitt sanna värde såsom Vetenskapsman. Han höjer sig, lik palmen, just om någon vill nedtrycka honom, annars ganska god och eftergifven. Han har opinionen inom ett visst skrå emot sig, och anfalles af denna stundom på ett hårdare sätt. Jag har funnit en djup känsla af Religion, en lydnad af Jesu bud: varer såsom barn! hos Professorn och så förtjusts deraf, att jag ej redigt fattat, emedan jag ej uppmärksamt afhört, hans klandrare. Han sade mig ock en gång: ingen har riktigare bedömt mig än Ni. Jag är ett barn; och ett barn vill jag blifva. Han längtar att bli prest på landet, för att få der "predika den korsfäste Jesus". Han är den mångkunnigaste i Lund. Han var länge den enda i filosofiska Faculteten, som sades kunna läsa Ebraiska innantill, men var snäll Ebré. Theologerna respectera honom synnerligen. Han skrifver en god latin. Han har utgifvit Läroböcker nästan i alla grenar af Mathematiken, som af Svanberg sättas i bredd med dylika, hos hvilken Europeisk nation som helst²⁹; och ingen vid Lunds Academie har varit mera productif för Svenska ungdomens gagn. I sitt framställningssätt har han ej nog klarhet för att kunna liksom tvinga åhörare att förstå sig, men han arbetar ensam mera än 10. Han skrifver en god svensk stil och älskar vitterheten. Han har annars den anspråkslösa vanan att bevisa sina tankar genom citerande af andra som sagt det förut. Det var ett allmänt omdöme om honom, att han var för svag att stå på egen botten. Om han saknar denna sjelfständighet i omdömet, denna mannakraft i viljan, hvarigenom vi endast kunna utföra det goda vi vilja, så blir det ett nytt bevis, huru angeläget det är, att Läraren har sin utkomst, emedan brist derpå ofta kan skada den yppersta karaktär. Och den Academiska Läraren bör äfvenledes framstå såsom ett ideal af mensklig dygd, hvaruti sjelfständigheten är som ryggraden i människokroppen. Men man skall vara stark, som Her-

cules, för att besegra jordsonen Antæus — det menkliga behovet — som blir ånyo starkt, just då det faller ned. Ty det berör då jorden och hämtar deraf sin styrka. Och alla ha ej fått armar starka som Lejontämjarens, hvilka förmå att hålla fienden så länge upp från jorden, som behöfves för att qväfva honom. Detta vare sagdt i allmänhet, emedan jag någorstädes önskade göra denna reflexion.

Nu komma vi till sjelfva Phœnix Academiæ, Professorn i Grekiskan, Doctor *Esaias Tegnér*. Jag kan ej fullkomligt skildra en sådan man. Du får ursäkta att jag då likväl nämner något om honom.

Jag har ofta varit i Hans hus och glömt aldeles complimentera värdinnan för sina ypperliga anrättningar, emedan jag blott varit sysselsatt att betrakta värden. Tegnér är en glad värd, såväl som gäst. Läpparne äro alltid på halfspänning till en qvickhet. Små löjen lyfta skälmskt på ögonlocken och små genier titta fram. Han är intonsus³⁰, som Apollo. Upsala Litter. Tid.³¹ har underrättat dig att han är fet. Infall susa från läpparne som bi från mynningen af kupan. Om ej alla ha honung, ha dock alla gadd. Vid de fleste le gossarna och rodna flickorna. Men han skjuter ej blott med blomsterpilar. Ibland talar han spjut och naglar³². Man kan dömma derom af hans strid med *bockarne* (Hr. H—d)³³, som sökte skala barken af Nordens lagerträn. Till naturen är han god. Honom bör blott det goda nalkas. Såsom snille intager han en upphöjd platts. Må blott rena vindar nalkas den atmosphere, der han, den upphöjde, sitter. Ty Snillen äro mensklighetens helgon. En gloria af godhet och oskuld omgifve dem! Den som ej är oskyldig och god, träde ej in till dem. Μηδὲν εἰσίτω κακὸν³⁴ må stå öfver deras dörr. Som Lärare har han stora förtjenster. Han har, i en utmärkt grad, den tjuvningsförmåga, som är oundgänglig för en academisk Lärare. Han fattar ynglingarne med väldig kraft och för dem med sig, lyfter dem upp till sig. De resa ej med honom genom Grekland. De bo der en tid med honom. De bli ej tråsskuskar vid Xenophons återgångande armé, — det som fordom var det högsta man eftersträfvade, nöjd förrut att gå i Plutarchi pædagogik —. De bo i Athén och omgås med Xenophon, Herodot, Thucydides och Sophocles, de höra Homerus på Joniska kusten och Pindarus och Sappho vid de Olympiska spelen. Ingen klandrar Tegnér's betyg eller omdömen. Man tror på dem. Ynglingen ser i ett godt testimonium af Tegnér ett betyg för hela sin

tid om något utmärkt. Detta är af stort inflytande. Hans föreläsningar behöfva således ej vara utmärkta. Ty professor är något annat än föreläsare. Jag bör äfven anmärka, att Tegnér sätter mindre värde på mängden af de auctorer candidaten läsit. Språket, Archeologien o. d. måste han excellera uti. Auctores kan han under hela sitt lif läsa. Men gubben lär sig sällan någonting för att kunna läsa. Han läser för att lära. Gossen bör derföre kunna ett språk så, att han ej har glömt det i och med det samma han glömt glosorna i de lästa Auctorerna. Som skald känner du redan Tegnér. Du hörde ju Fru Helvig läsa upp flera af hans poemer, som hon öfversatt. Tegnér är ej Sveriges störste skald. Det kan, hade jag nära sagt, ingen vara. Han är den största i sitt slag, och andra i sitt. Och hvarje konstdomares egen känslodaning bestämmer rangen mellan de olika slagen. Älskaren af satiren, af den grekiskt välljudande versen, som flyter, lik Cephisus³⁵, genom idel blomsterdalar och återspeglar dagens sol och nattens stjernor, skall ge Kellgren palmen bland Phœbi lagerkrönte söner i Norden. Mannen, som älskar en nykter Phantasi, qvicka vändningar, artigt sagda reflexioner, philosophie som med klar blick och ljusa idéer hvälfver sig jämt fram i en versification, lik elfverne i Orienten, bugar sig för Leopold såsom Sveriges första skald. Den hvars själ omgifves af moln, ser Lidner i ljus, och finner tomhet och flärd hos andra Skalder, der sången leker med sorgen, om de än voro vida större än han. Den som bär en spegelbild af Arcadien i sin själ och älskar idyllen, men en idyll der Englar sväfva öfver herdarne, han njuter med mig mest i Franzéns sällskap. Men fordrar någon ett snille med Condorsvingar, en versification lik Lorenzfloden — han virar den skönaste lagren kring Tegnér's panna. Tegnér's idyller stå under Franzéns, hans didaktiska poemer under Leopolds, hans elegier under Lidners — men hans lyra och hans tuba ha inga medtäflare i Norden. Hans snille är Österländning, hans smak attisk, hans Sångmö likväl rent Nordisk. Hvarje vers är en tafla. En målare skulle kunna öfversätta alla hans poemer på sitt språk. Hans harpa är ett åskmoln, hvar tanke en blixtnederfall; och det utladdar sig troligen aldrig. Han har fel, och fel, som scholgossen kan anmärka; den sämste af Aca- demiens prisbelönte har färre fel än han, men en enda tanke af Tegnér uppväger alla dennes förtjenster. Men en hjelte, som ljungar

familj är en skön idyll. Jag kan ej ega en gladare afton, än då jag leker bland hans barn, ja, jag värderar hans barnkammare mer än disputations-salen, och bekänner det, huru stor okunnighet det än förråder. Ty goda barn äro lifvets englar. Blifver såsom barn! Hvilken skön sanning.... Något så skönt, som detta, har ingen philosoph tänkt. —

Din trogne

Thiodolf.

FEMTE BREFVET.

Förtrogne Vän!

Jag nämde sist, hvart jag går då jag vill leka; men då jag vill tala fritt om hvad som mest intresserar mig af jordens affärer, går jag helst till *Lindfors*, Professorn i historien. Jag vill nu lära dig känna honom. Du har så länge sluppit att se porträtter. Hängom opp en rad af dylika på väggen! — Du ber om förskoning — så för deras skull som din. Jag lyder. -- *Lindfors* är en kraftfull man och bär vittnesbördet derom på sin öppna panna. Härdabred och skulderhög som Nordmännen i *Sagorne*, vore han lätt att känna såsom Svensk, om man än träffade honom i *China*. Han är bottenärlig, fiende till flärd, lättsinne och luxe, enkel i sitt lefnadssätt, och trofast vän. Ingen har den förmågan att styra som han vid *Academien*, åtminstone intygade alla att hans *Rectorat* utmärkt sig framför allas. Hvad som förrut fordrat 6 consistorier, fordrade nu blott 1. Alla voro nöjda, ty sjelfve fredsstörarne höllos med den godhet i tukt, att de ej klagade. *Lundagård* stod hela året tyst som en majlund i solgången. — Ty blott dissonancerna tego. Han hade bort bli Professor i *Latinet*; men han fyller äfven sin plats i historien. Han är ej vältalare, om vältaligheten ligger i uttalets klang, blomstrande ord och blixtrande tankar. Men om den läser historien väl, som i kärnfull och kraftig stil, med ljus blick och träffande omdömen framlägger händelserna, som väcker forskningssinne hos ynglingen, och lik de *Grekiska* konstnärerna framställer sina hjeltar nakna från alla prydnader utom lagren kring lockarne, så att hvarje muskel synes, så måste man medgifva att *Lindfors* läser historien väl. Han har läsit mycket, men i den ålder, då man mera läser än känner historien; ty ynglingen växte opp och mognade i *Rom*. Men att full-

komligt känna ett folk, sådant som det Romerska, genom hela deras historiska lif, är redan en stor historisk kunskap, och den bästa grund som kan läggas för allmän dylik. Störst är han som Latinare. Första delen af hans Lexicon och Romerska Antiquiteterna, ett programme öfver Lexicographen Sjögren och några andra skrifter försäkra honom om ett odödligt namn. I en tid som har läsit latin — för att förstå inscriptioner — har han stått som en man ur de tidehvarf, då latinet beskattade, såsom fordom Roms Cæsarer, all världen, så väl dess tid som dess talanger. Han skrifer en classisk latin. Också har han i 2 decennier concentrerat hela sin förmåga på detta språk, och antingen kan det aldrig läras eller kan han det. Han har, att tala med Tegnér, fattat den philologiska tiden i lockarne, för att hålla den kvar. — Här gifvas två slags snillen i världen, Skapande och Bevarande. De förra lyfta, med Jofurs³⁸ arm, sin tid upp, och hänga den på en än högre spets af bildningens Olympus, de lyfta den upp till den platts, de sjelfva innehafva. De sednare se till, att under denna luftfärd intet omoget nytt intränger, intet redbart gammalt ramlar. De äro prester i det tempel der forntida palladier förvaras; men de finna att der blir mörkt, om ej dagens — den närvarande dagens ljus lyser dit in, liksom att detta tempel blott vore ett muradt hus om det himmelska Palladium, der förvaras, blefve borttaget.

Men jag borde här utveckla ett ämne, hvarom jag mycket talat med Lindfors, förrän jag berömmar ett språkstudium, som du anser för *caussa omnium malorum*³⁹. Du vill ha latinet bort ur Scholorne, och ser i samma stund mellanbalken mellan literate⁴⁰

 Lindfors är innerligt mån om det uppväxande slägtets sorgfälliga bildning. Han anfölls af någon såsom ensidig philolog, hatare af vetenskaperna. "Jag högaktar och värderar", svarade han, "alla vetenskaper, alt som kan blifva föremål för mensklig forskning, och likaså origtigt jag anser det vara att upphöja de Praktiska Wetenskaperna på de Theoretiskas bekostnad, likaså småaktigt anser jag det vara att nedsätta eller smäda de förra. Blott genom deras förening kan fullkomlighet uppnås, och hvarje bildning hvari icke begge desse elementer ingå, är blott falsk och ensidig."

Lidfors, Professor i Latinet, är en herrlig gestalt, en Norrländsk bondson med växt som tallarnes vid Dalelfven, med stora blå ögon, som rulla så klara, som stjernor öfver fjällen. Han föreläser wäl, skrifver god latin, men skrifver också vers. —

Bring, Professor i Philosophien, var en utmärkt Jurist, då han rycktes in på en ny bana, der hans hufvud och hans flit äro lika en borgen, att han äfven der skall utmärka sig⁴¹.

Nu, min Vän! har du sett första ledet kring Apollo på Parnassus Carolinus.

Lef wäl och skrif snart till

Din

Thiodolf.

SJETTE BREFVET.

Förtrogne Vän!

Du klagar i ditt k. bref, att dina notiser om Norige så litet kunna motsvara mina från Lund, i att glädja ett sinne, som älskar människoslägtets ära. Men, Broder! jag tycker mig se dig stå på ett ljungbevuxet berg. Stig ner i dalen; der blomstrar en yppig vår. Folket i Norrige är ett fritt och ädelt folk. De högre äro uppfosttrade i Danmark.

Jag stiger nu en afsättning neder på parnassen i Lund. Se här Adjunkterna.

Hallenborg, Adjunkt i Theologien, är, som Thorild sade om Sjöberg, oskyldig.

Hellstenius, Theol. Adj., S. S. Th. Doct., är en af [de] frommaste och vänligaste män jag någonsin träffat. Han tror derföre att han ser. Huru han ser, dömmar Gud. Han önskar innerligen att bilda prester med klar blick och fromt sinne, så widt hans förmåga sträcker sig.

Pettersson, Seminarii Præfect, är en man med bildning och talanger. Han läser väl och är bland de andarne, som ständigt sträfva mot allt högre regioner.

Bergquist, snart 15-årig Docens i Theol. Fac., E. O. Adj. vid Seminarium, är måhända den lärdaste Theolog i Lund. Man sade mig, att han var född till parasitväxt, men berömde att han alltid slingrade sig kring ädla, högstammiga träd; att Hagberg var hans första, att Schartau blir wisst hans sista, mönster. Det är en af innersta hjerta åt Gud och sanningen hängifven man, och oförtruten i att uppfylla sina pligter, och äfven sådane, som ett högre band än embetsedens laggt på hans hjerta. Om man skall bibehålla vid Aca-

demerna alla vetenskaper, så mycket möjligt är, så bör äfven pensions anstalter gifvas för att bibehålla de Theologiska Vetenskaperna i den *classiska* stil, som de egde från Luther ned genom Arndt, Spener och Franke genom 16:de och 17:de seklerna. För sådant ändamål synas de Theologiska Adjunkturerna vara inrättade; ty Professorerna kunna knappt hinna att representera de tidehvarfvns theologiska kultur, då 1000 snillen egnade sitt hela lif åt detta studium, enär Stiftets och Academiens styrelse upptaga deras tid. Vore detta rätt, så synes Bergquist just vara bestäld för den idéen; ty han är en Theolog ur, att jag åter må upprepa det, Theologiens classiska tidehvarf, ur den Lutherska Gullåldern. De som gå ut ur nuvarande tidehvarfs philosophiska Schola för att derefter omforma sina theologiska åsigtter, synas ej höra till Theologiska utan Philosophiska Faculteten. Menniskovisdomen är en Phoenix, GudaOrdet är evigt som Gud. Den förra må förnyas, och det är en ära för Sverige, om han här bygger sitt bål. Gudaordet blir *i sig* hvad det är och evigt varit. Må vi blott *i oss* uppfatta det alt klarare och fullkomligare!

Reuterdahl, Docens vid Seminarium, är den utmärktaste bland Docenterna. Han har snille, och ett snille, som vill *framåt*, ej mot högre regioner på befordringsbanan, utan i forskningens verld. Han är bland de få, i hvilka en inre verld blomstrar, att nyttja ett af Tegnér's uttryck, och sådane äro altid de interessantaste.

Bolmer, Adjunkt i Historien, än en manlig skönhet, med bildning och snille. Läser historien väl, ty han äger en vacker organ; har stor arbetsförmåga och lustigt lefnadsmod.

Nilsson, Professor, Adjunkt i Naturalhistorien, är en man af snille. Anses för Sveriges störste Zoolog af säkra kännare, och såsom en af dess största Geologer. Han är andan i det återuppväckta physiographiska Sällskapet. Hans lectioner äro högst interessanta. Han är ömtålig, men Linnéus var det ock. Han slogs nyss med Zetterstedt i Allm. Journalen om ett kvarter Rehnmjölk. Wetenskapen har dock fördel — ej af en dylik strid, men af det lynne hos en förf., som uppenbarar sig i en dylik. Så länge de Lärda tvista om hvad som hör till deras vettenskap, äro de agtningsvärda, ty de böra vara nog bildade för att strida med agtning för sig och vederdelomannen; först när de tvista om gratialer¹², blir trätan oakademisk.

Brunius, Adjunkt i Grekiska och Latin, har grävt ner sitt pund i den Latinska poesien — en jord, som ligger i träde numer. Hans poem: *De Diis Arctois*⁴³ tog jag för en Lärobok i Nordiska Mythologien. Jag hade säkert kunnat genomläsit det, om han följt Ovidii plan för sina Methamorphoser, ungefär samma ämne; men det skulle vara ett Epos, som omöjligen kunde ega någon ryggrad. Språket är dock classiskt, versificationen ledig. Latinsk prosa lyckas han mindre uti. Han skrifver och talar grekiska.

Liljegren, Professor, E. O. Adjunkt, Actuarie vid RiksArchivet i Stockholm, är lärdast i Nordiska Archeologien. Han bryter guldet ur grufvans natt. Den som deraf smider en Aeneassköld, glömmе ej att hembära sin aktning åt Liljegren.

Fries är Adjunkt i Botaniken. Då hans namn var, jemte Tegnérs, nästan det enda jag kände, förrän jag började tänka på en resa till deras fädernesland, var det lätt förklarligt hvarföre jag kände mig liksom beslägtad med honom. Ty Genierne äro slägt med verlden. Hvar och en som kan fatta och beundra dem, är deras gästvän; han vore än född i en annan hemisphère. — Det förtjenar att man reser hit för att lära känna denne man. Ren och öppen som den himmel, under hvilken han tillbragt sina fleste sommardagar, oskuldsfull och enkel som de blommor, med hvilka han nästan beständigt omgås, måste han vinna allas kärlek, som äro för aflägsna från hans bana eller för små der, att afundas honom sin ryktbarhet. Huru varmt han älskar Naturen! När han talar om sin sköna, tänker sig sommarvarme i hans bröst, och nya idéer blomstra vårligen i hans tanka, och de stråla fram den ena efter den andra, som blixtarne ur ett åskmoln. Han älskar Flora så, att ingen torde deri gått högre sedan Linnéus skref, att en markattas död förkortade hans lif. Blomsterverlden står i Friesens tanka som Trojas krig i Homeri, då han stämde harpan för att sjunga första versen i Iliaden. Hans begär att upptäcka, famnar ej, som Linnei, jorden. Så Achilisk denna idé var i Linnei tid, så Don Quixotisk vore den nu. Det vill ha en ringa krets, men fullkomligt genomforsa densamma. Hans ordnande Snille vill deremot besegra jorden, och stå derefter likt en Alexander och se mot verldarne i skyn. Han vill ej anses för Philosoph, och är likväl den största i Lund. Men han *läser* ej Philosophie, han *tänker* den. Och endast den torde vara Philosoph,

som är det efter samma måttstock. Oaktadt han älskas och högaktas af en De Candole, Frankrikes ära, hvilken flitigt corresponderar med honom, oaktadt Baron Nees von Esenbach upphört att arbeta i Mycologien, emedan, som det heter i företalet till hans sista arbete, Fries gör honom öfverflödig, oaktadt Tysklands berömde Naturforskare tillegna honom större arbeten, oaktadt Oken i sin Isis och andre Tyske och Danska literära tidskrifter tändt honom sina rökverk, är Fries kanske den anspråkslösaste vid Academien från och med den nyss admitterade Studenten upp till Sångarkungen. — Jag ville en gång se Nees, för att läsa förf:s afsked af lärda världen. Jag kände dock Fries nog för att veta det min afsigt måste döljas för att vinnas och förebar att jag ville se en literär underrättelse, som skulle stå i början af en del. Han lemnade mig en i sender, då jag ej fann mitt sökta. Jag måste begära sista delen. Jag vill . . . “Du vill . . . Ja, du vill se mig skämmas“, sade han. Ingen del togs fram. Ovanlig dygd i vår tid. — Det är märkligt att han är prestson från samma stift och ungefär samma trakt som Linnéus. Men ännu märkligare, att då Linnéus lemnade den ogifta delen af Botaniken (Cryptogamerna) ofullbordad, han lade den, liksom Theseus sitt svärd, under en klippa, den ingen kunde aflyfta, förrän åter en Svensk Naturforskare kom, så att emellertid den äran skulle vara endast Norden förbehållen att upptäcka lagarne för Wäxtriket. Ty Fries har redan i ett stort arbete ordnat Mycologien efter aldeles nya idéer och anses af de största kännare ha mästerligen lyckats deri. Om någon, blir det Fries, som hinner Linnéus — ej i ära; ty de gingo ut i olika tidevarf och mottogo vetenskapen olika bearbetad — men i värf; ty jag hoppas att Fries först lyckas med ett *Naturligt*, liksom Linnéus först lyckades med ett *Artificielt* system. Hvilken ära för Sverige, om så sker! — Det blefve att Iliadem post Homerum scribere⁴⁴. Men Linnéus fördunklades ej deraf. Hans system står ändå i sin storhet. Det var ändå han, som skref *registret* till Herrans stora Skapelsebok. Det var ändå han, som stod lik Adam och gaf allting sina namn; som lik Noak byggde en ark, deri alt som lif och anda hade kunde hvart i sitt rum införas. Fries deremot vill ej skrifva ett register till utan en förkortad framställning af Skapelsens Codex. Han vill i naturen se ett helt; tingens polaritet är stamen⁴⁵ och pistillum i hans system. Cirkeln delad i quad-

Wimmerstedt, E. O. Adj. En god yngling med begär att gagna. Han har fattat en idé, hvilken torde bli den segrande, om Bibel-öfversättningen, att blott ändra det i tolkningen orätta, men bibehålla språket. Åtminstone lyckades Wallins psalmförbättringar, der blott dissonancerna merendels borttogos ur de gamla psalmerna, bättre än de öfriga radicalare försöken.

Kahl, Adj. i Orientalspråken, utmärktare för sin kunskap i Latinet. Det är en söt och god man.

Scheutz, v. Bibliot., är oförtruten för sin pligt. Vid Biblioteket äro annars ej just genier fästade. Då Lidbeck förrut hade der Scheutz, Bruzelius (han som trodde att Paul. Ep. till de Romare var till Catholikerne⁴⁹ m. fl. och inkallade J. Faxé, skref man någorstädes: "att ha samlingen komplett." Men

Faxé, Jac., E. O. v. Bibliothecari, är ej oslug. Har läsit mycket och dömmar, såsom vi ynglingar nu för tiden för sed hafva, käckt om hvad som helst.

Sjöbeck, Honor. Adj., Docens i Lefv. Språken; har ej saknat förtjenster, likväl promotionskamrat med nuv. Stats Secreteraren för Ecclesiastikärenderna.

Schartau och *Olander*, Docenter, ha på lång tid ej vistats här. Den sednares disputation pro Docentura, var så skönt skrifven, att Lundblad grät af vällust då han läste den.

Tullberg, Docens i L. L. O. O.⁵⁰, är ämne till en Academisk lärd i gamla tidens anda. Han talar och skrifver Ebraiska; talar mest flytande Latin vid Academien⁵¹. Har ett godt hjerta.

Ekelund, Docens i Matematiken. Läser ganska fitigt.

Palmquist, Docens i Pedagogiken, har ej njugga anlag af naturen.

Westman och *Fagerström* anses allmänt för män af mångsidig bildning och goda hufvuden.

Bruzelius, E. O. Amanuens vid Biblioth. (den nyss nämnde⁵²), har utgifvit en Theologisk disputation för prest- och pastorexamen, som är bland de bäste, som i sednare tider lemnat pressen.

Hylander, E. O. Adj. i Hist., är den sötaste af alla Adjunkter och Docenter näst Fries. Han är ovanlig i alla hänseenden. Hjertat är fromt som bönen, vanden ren som oskulden; snillet genomträngande som åskstrålen, äflandes att omfatta verlden, ty alla dess

vigtiga öden bo i hans minne, lefva upp igen i hans tanke. Han har vistats i Köpenhamn och Paris, och har ett för sött Bibliotek. Han är hoppfull, som den skönaste vårmorgon.

Bland de Studerande utmärka sig många. *Sandberg* lär bli primus bland magistrarne vid nu instundande promotion⁵³. *Fries* har känt få så skarpsinniga hufvuden. Han har fått *Laudatur* af alla examinatorene utom af *Ebreen*, der han har *exim. c. l.*⁵⁴, och ingen anser något betyg oförtjent. *C. Lundblad* ernar resa till Rostock för att bli magister. Det är ett godt hufvud; såsom skald bildar han sig efter *Tegnér*, såsom menniska efter *Bolmér*⁵⁵. *Möller* är ock en uppväxande skald. Naturforskare äro ej få. En *Fries* har varit vid NordCap och skall till Brasilien. Är en af Sveriges snällaste skytter, snäll ornitholog, och gunstling hos den ädle mæcenaten *Gyllenkrok*. En *Ljungstedt* har stora samlingar ur örtriket, skarpsinne och flit. Likaledes har en *Bruzelius* samlingar, ehuru mindre skarpsinnig. *Rodhe* är den snällaste Greken, *Dahlstedt* den snällaste Latinaren bland discentes⁵⁶. Den förra är ren och älskvärd som en landtlig tärna diktar sin första älskling.

Som Orientalist utmärkte sig en *P. Ahnfeldt*, som vid 17 år läste sin *Codex Sacer* på grundspråket. Utmärkt för mångfaldiga kunskaper, är han dock dyrbarast i mina ögon såsom den ädlaste och för allt sannt och skönt mest lifliga yngling, som jag under min uppväxt och ungdom lärt känna. En eld så ren som himlarnes genomglödgar hans själ. Saligare stunder väntar jag mig ej på jorden än dem jag njutit i hans sällskap. Det är mitt drömda ideal af en yngling. Der fanns en annan, hvilken Ahnfeldt älskade så högt det med vår känslodaning är möjligt. Han bodde nu på afstånd, och deras correspondence var en scen ur himlens förgårdar⁵⁷. O! om Fäderneslandet hade sådane män, som det har ynglingar. O, om vi blefve altjemt genom lifvet hvad vi äro vid lifvets midsommarsfest! Att aldrig invärtes bli äldre än 20 år, är mitt moralprincip. Men af en 20-årig, som skall vara älskvärd, fordrar jag ock att han afspeglar mig himlen, såsom molnen öfver Messina afspeglade Italiens kust, och med samma illusionsförmåga. Ahnfeldt och hans vän hade en tid önskat att gå ut till Orienten för att under dess palmer plantera Korset, och på dess höjder predika Evangelium. Vännen hade i flera år gjort Nya och A[hnfelt] Gamla Testamentet till sitt hufvud-

studium. Denna Jacobsdröm bidrog ej liter att utveckla deras hufvud och dana deras hjertan. Jag önskar dock att A. måtte stanna kvar; ty Sverige behöfver sådana⁵⁸. Måtte ej BibelCommitén hinna långt, medan fransyska Belletrister heta lärda och kyrkan kan hänga sina kors på bröst, der frivoliteten bor innanför. En BibelÖfvers. lyckas ej förr, än en enda man, lifvad af samma anda som Luther, fattar så väl det ord, som är omklädnaden för de himmelska ideerna, som desse himlagäster sjelfva, och utgjuter öfversättningen ur sitt hjerta, såsom en *organisk Skapelse* med anda och lif i sig. Sådant sker ej af en Commitet. Sjelfva idéen är ett af Tidens barn. Och denna tid, min Broder! börjar förvandla sig för mitt öga. Hvad jag såg framför mig i lifvets morgonstund, skimrande som guld, klart som ljus, flyr mig, ju mera jag⁵⁹ — — — — —

En lycklig Guds skickelse är, att en man med verkligen Christlig anda predikar i Domkyrkan. Prosten *Schartau*⁶¹ har ett aldeles apostoliskt alfvar och anseende af dem, som förstå honom. Han har inga predikogåfvor men är den förste Catechet jag hört. Och med hans andlighet behöfvas inga predikogåfvor. Han är vid predikningar och förhör omgifven af tusentals åhörare, samlade bland de tröga Skåningarne, som annars aldrig gå ur sin by, från flera mils omkrets; man ser här Doctorer och Professorer ur de 4 Faculteterna blandade med barn och tiggargubbar, alla uppmärksamma som om det taltes ur skyn. Väl om alla prester kände så sin Christendom som hans 6-åriga åhörare! En dylik svarade på frågan: Huru skola vi bedja om det lekamliga goda? — “Jo, ad wi må fau, dog bara sau, ad däd ej skadar det andeliga gauda, haurum wi först böra bidja“⁶². Hvad deri ligger vishet! O, om verlden i allmänhet följde denna åsigt. Inom femtio år vore verlden som ett förlofvadt land. —

En Prest lika så vist utrustad med Anda, som man fordrar det af vetenskaps-mannen, bör aldrig saknas vid en Academi. Finnes något starkare band på ynglingens hjerta än religionens? Gagnar någonting odödliga warelser så, som det, hvars saliga verkningar följa öfver grafven?

Jag har ju redan nämt, att Lunds Academie styres af H. E. Gr. L. v. Engeström, såsom Cancellär. Han är i sin nedgång —

det är sannt; men desto varmare blir den luft altomkring, deri hjer-
tat andas, desto mildare strålar, desto blidare glans och tårar på
hvarje blomma ⁶³!

CancellärsSecreteraren heter Thomé ⁶⁴. —

Snart lemnar jag detta kära ställe, och det sker med hjertlig
saknad; ty jag har förvärfvat mig här många sköna minnen, många
herrliga förhoppningar för Sveriges väl.

Ja —

Min tacksamhet för glada skiften,
Tag mot Du herrliga förbund;
Du forntid stigen upp ur griften!
Du framtid i det kära Lund! —

Farväl äfven du. Blott ett bref om Lundensiska litteraturen, som
är dig lofvadt, har du ännu att vänta. — Läger du emellertid bort
mina bref utan ledsnad, så är jag glad, älskar du än högre de dig
förrut obekanta Lärda i Lund så är jag säll.

Frid med dig.

Din

Thiodolf.

ANMÄRKNINGAR.

Det Wieselgrenska manuskriptets stavning och interpunktion ha bibehållits. Under texten förekommande noter höra alla till originalet. Längre uteslutningar betecknas med streck (— — —), kortare med punkter (...). Tillägg av utgivaren ha försetts med klammer []. I det följande betyder fr.: franska, grek.: grekiska och lat.: latin.

FÖRSTA BREVET.

¹ Se Den Tredje Argus, Politisk, Litterär och Commerciell Tidning, 1823, nr 20 (¹²/₈). Jfr nr 48 och 51 samt Bilagor till ridderskapets och adelns prot. vid riksdagen 1823, bd II, s. 399 ff., och Bihang till samtl. riksståndens prot. vid samma riksdag, åttonde samlingen, bd I, s. 555 ff., 674 ff. och bd II, s. 1294 ff.

² Lat.: intet utan gott.

³ "Utdrag af bref om Carolinska Universitetet (1823)" finnes i Uppsala universitetsbiblioteks handskriftssamling (sign. U 28). Se inledningen.

⁴ Liktydigt med hölstren.

⁵ Lat.: själens säte.

⁶ Av lat. nitidus, eg. lysande, här = prydlig.

⁷ Grekiskt herdenamn.

ANDRA BREVET.

⁸ Lat.: romare efter Rom.

⁹ Lat.: den sista avfilningen.

¹⁰ Grek.: en som gärna ser gäster hos sig.

¹¹ Lat., fritt översatt: Detta säger jag av erfarenhet.

¹² Lat.: på grekiskt vis utveckla skäl för motsatta åsikter.

¹³ Här har någon samtida läsare av framställningen, sannolikt kanslirådet, sedermera kanslerssekreteraren, Nils Magnus af Tannström (jfr inledningen), försett marginalen med tvenne kraftiga frågetecken. Nu, liksom längre fram i tiden, lägger Wieselgren i dagen en anmärkningsvärd välvilja vid bedömandet av biskop Faxes person och ämbetsutövning. Det är väl i känslan härav, som han å ett brev från Faxe, dat. Lund d. 4 april 1854, antecknat följande: "Då detta synes vara det sista Bref, jag bekommit af Bisk. Faxe, tillåter jag mig här nedskrifva mitt omdöme om denne förman. Gud hade icke gifvit honom snillets ovanliga gåfvor, men han hade utmärkta både förstånds- och verksamhetsgåfvor. Jag värderade

honom mer än mina vänner Th[omande]r, P. G. A[hnfelt], Lindeblad m. fl. och tror, att han hade äfven någon tillgifvenhet för mig. Han kunde t. o. m. bland sina vänner och mina vedersakare uppenbara det. — — — — — För 'väckelser' af religiöst lif, särdeles hos menige man, hade han stor rädsla, viss att det ej kunde slå ut till annat än någon *sekt* — Herrnhutisk el. Schar-tauisk var för honom detsamma — men när han såg frukten i tukt, nykterhet, arbetsamhet, så, efter frukten var honom kär, blef trädet, som bar den, af honom tolererad; ja, han var i nämnde hänseende ibland de tolerantaste prelaterna i sin tid.“

¹⁴ Skålpund.

¹⁵ Lat.: 1) Huru många äro personerna i gudomen? 2) Då de äro tre, vilken av dem tillskrives skapelsen? 3) Vad innebär det att skapa av intet? 4) Vad och hur mångfaldig är försynen? 5) Om vilka ting rör sig försynen? 6) Huru många och vilka äro de symboliska böckerna?

¹⁶ Lat.: om det är illa nu, så behöver det ej bli så framgent (citad från Horatius Od. II: 10).

¹⁷ Fr.: peruk.

¹⁸ Anspelning på de romerska folktribunernas vetorätt.

¹⁹ Fr.: vara ogin mot.

²⁰ Om de svårigheter Ahlman hade att kämpa med vid sina försök att höja kunskapsnivån bland de blivande prästerna får man en god föreställning genom ett brev till Wieselgren från dåv. pastorsadjunkten i Osby C. O. Angeldorff, dat. d. 20 mars 1831. Ännu vid den tiden synes prästseminariet i stor utsträckning ha rekryterats från studentkretsar med mer än lovligt underhaltiga kunskaper. Den självmedvetne och icke så litet ärelystne Angeldorff börjar med att ge uttryck åt sin längtan "efter en vidsträcktare verkningskrets". "Vore det möjligt, som du nämnde", skriver han, "att såsom medhjälpare vid midsommar blifva anställd hos Doctor Bergqvist [då teol. adj. och kyrkoherde i Hellestads, Dalby och Bonderups prebendepastorat], så vore mitt beslut fattadt. Utan att betänka mig en stund mera, blefve det då min föresats att vid octobers början detta år taga första och vid midsommar nästa år andra examen. Jag kan icke tveka, att jag sedermera väl måtte blifva kallad till Docens i den älskade vetenskapen — — — — — En annan sak, hvarföre jag gerna skulle önska att vid Academien få tillbringa den verksamare åldern, är att de talrika, till det mesta både i œconomiskt och litterärt afseende vanlottade Seminariicandidaterne behöfde någon som åtog sig deras sak. Från Skolor och Gymnasier komma mer och mindre underbyggda ynglingar. De förra anse den s. k. oxvägen alltför simpel, alltför litet utsigtsfull. De vilja bli Candidater. Herrar, Magistrar, Skollärare, Academici et cetera, et cetera Få äro de, som af nit för saken välja den ringa, besvärliga, tröga prestvägen rätt fram. Hafva de förmögenhet och medelmåttiga kunskaper, bli de Doctorer eller Jurister. Endast de, som äro klena både i det ena och andra, hafva den måttliga præntionen att bli — rätt och slätt Prester, stängas inne i kyrkofars bäst umbärliga rum, lönas med 50 till 100 Rdr Rgs, högst Banco, några ostar och hvad de i öfrigt kunna tigga af församlingen. Och, då icke nit för själars frälsning drifver åstad, är det icke underligt att inga andra än sådana, som ej ha annan utväg, välja den banan, särdeles då de, skickade kors och tvärs af ett Consistorium, godtyckligt behandlade af en Pastor, icke ens ega sin fria vilja och dertill måste oftast bära minst $\frac{3}{4}$ af embetstyngden. Komme till Academien, blir deras första fråga:

hur skall jag inkomma på Seminarium? Vetande med sig sin svaghet, gå de bäf-vande åstad, som skulle de drivas in i ett corrections-hus. De försöka sin lycka, tenera, bli afvisade. De läsa natt och dag men utan att *kunna* läsa, tragga i sig några glosor och namn utan reda, försöka åter och -- få afslag. Bränmärkte, utskrikne af kamrater, saknande det nödvändiga, nedslagne, modlöse, utan utväg, utan hopp att för bristande tillgångar och kunskaper nånsin hinna till det ofvan beskrifna utsigtsfulla målet — kan man tänka sig sorgligare belägenhet? Ja, jag har sjelf under vistandet i Lund sett exempel af sådane, som varit förtviflade, sjuke flere dar. Till och med, om icke jag och ett par andra gemensamma vänner åtagit sig förleden termin en viss persons sak, hade han helt säkert gjort af med sig. Hvad är orsaken härtill? Just den, att de icke kunna erhålla undervisning. Hrr Seminarii lärare hafva nog att bestyra med dem, som äro inkomne. Privatissime-undervisningen för de andra är för dyr, den privata otillräcklig. De behöfva en ordentlig Privat-Lärare, som kan åtaga sig dem helt, ordna deras läsning och leda dem och gifva dem undervisning i allt, och detta någorlunda kostnadsfritt. Det är just denna lucka, jag önskade fylla, om jag stannade vid Academien. Det är en sådan Publicus Privatus Informator jag för dem ville blifva. Jag ville bilda en slags Pensjonsanstalt, till förberedande af Seminarii-inrättningen.“ Detta inte så oävna uppslag av den påhittige och mångintresserade Osby-adjunkten blev nu aldrig realiserat. Redan samma år (genom kungl. brev d. 17/10 1831) avskaffades prästseminariet, och någon kallelse till "Docens i den älskade vetenskapen" fick Angeldorff aldrig.

²¹ Lat.: ty korna mjölkas för att tjurarna må kunna rekommenderas. I det föreliggande sammanhanget inbjuder det i sig själv oklara citatet till en viss tve-tydighet.

²² Johan Bruzelius, e. o. amanuens vid univ.-bibl. i Lund 1818, kyrkoherde i Tommarp och Skegrie d. 14/1 1824, gift d. 25/5 1824 med Sophia Jakobina Kruse, dotter till en grosshandlare i Stockholm.

TREDJE BREVET.

²³ Grek.: Om bönen.

²⁴ Lat.: motsägelsens princip, motsägelselagen.

²⁵ Forts. saknas. Ett helt blad synes ha kommit bort.

²⁶ Lat.: huvud.

FJÄRDE BREVET.

²⁷ I en marginalanmärkning med blyerts frågas det här: "När är Echo annat än blott ljud?" Som svar har Wieselgren med bläck antecknat: "(Nic-der). Var det förrän Narcissus förtränat." Syftar på skalden Karl August Nicander. Jfr den grek. Narkissos-sagan.

²⁸ Riktigheten av det i bisatsen gjorda påståendet ifrågasätter marginalkritikern genom ett förmodligen ganska välmotiverat frågetecken.

²⁹ "Tvertom — Svanberg förkastar Kjellins Läroböcker", kommenterar den anonyme läsaren (jfr anm. 13, 27 och 28) i kanten. "Då är S. tvetalig", replikerar Wieselgren.

³⁰ Lat : oklippt.

